

- formis observantia supponendus est; Creditor siquidem volente, neque bimetallici interpellatio, sub disticta vocabulo explicati solita, minime realis sortis, & fructuum integra, liberaque oblatio, vel respectu depositorum reguntur, cum per compensationem aliquam novationem, seu acceptilationem, aut remissionem, alterius cujuslibet debiti ad instar, iste directus recte fiat, quoties in creditore potestatis defectus non accedit, ut infra.
63. Quamvis etenim in aliquorum sensu idem actus retrofamilis numerate pecuniae desideretur; Contrarium tamen verius, magis racipi est, ut distractus illi non subiectae formae, eti subiectae contractus.
64. Distincta certam non habet statutam formam; Cum etenim, non pro follementis, sed pro certo fine, vel effectu ea defideretur, idcirco cujuslibet interpellationis ad instar, sufficit ita fieri, ut certa notitiae creditoris finis implatur, pro locorum moribus ac stylis, quibus deferendum est.
65. Legitime itaque exequuta distincta, illa intra prenuntiuorum mensum terminum in actis reproducentia est, itaque reproductione sequuta debitori praetendit facilius admittitur, idcirco a creditore distractum defiderante, invitus ad illum cogitur; Eo autem dissimilante pro oblationis, vel respectu depositi negligientiam illa evanescit, ac propter eadem debitor in eadem tendimini voluntate continuantur, aliam distinctionem ex iure faciendo incumbat necessitate.
66. Bimetallici termini lapsi immimente, coram creditoris, vel iudicis debitoris competenti Judice, realis sortis, & fructuum, debitor creditori, pro certa die, & hora intermandi oblationem facere debet, atque creditoris accusata contumacia, depositum pignus adem sacram, vel idoneam portionam pro loci moribus, seu legibus faciendo, liberacionem assequitur, juxta generales iuris terminos, qui pro cujuslibet indifferens crediti liberatione, que ex deposito resulterunt, habentur.
67. Integrum sortis & fructuum usq; ad obolum depositum esse debet, modicave deficientia illud viriat, illis etiama computatis fructibus qui in enunciata bimetallici termino cursum habuerint; Fructuum autem integrum deponendorum obligatio, de certis ac liquidis intelligenda est; Ubi vero probabilitate, incerti, ac illiquidis sint, tunc aliquius modica summa depositum cum judiciali cautione de prompte solvendo, cum liquidatum sit, sufficit.
68. Liberum quoque aliquam extrinsecum non habens conditionem esse debet, eas tamen adstere licet conditions, que intrinsecum sint in contractu contentae, vel a iure subiectae.
69. Super competentiis Judicis, coram quo distincta ac respectiva oblatio, vel consumacione depositum esse debet, vel sufficiat ut sit debitor, adeo ipso una competenter, accedit, itaque posterior opinio probabilior, magis recepta est; Utrique vero deficiente, actus pro infecto haberet debet.
70. Non prohibetur item debitor praefati termini initio, five ejus fine non expectare, praemissam oblationem ac respectivam depositum validificare, dummodo integri bimetallici fructus adus includat, termini etenim lapsus praesicem non redolent formam, vel follementum; Sed ad hunc finem cursus fructuum, quo impleto creditor justam non habet recufandi causam.
- Supra moneta qualitate, seu valore, questiones cadunt, ubi inter contractus, ac distractus tempora, valori, vel moneta accedit diversitas; Nil autem desuper in hoc sensu contractus pecuniale statuum, sed generalis cujuslibet crediti & debiti cadunt termini, seu distinctiones extrinsecum, vel intrinsecum bonitatem, ut in crediti & debiti & Ecclesiasticali penitentium fidibus advertitur.
71. Ubi vero debitoris decoctione, vel concurso, aut in Curia Baronum bullis ita exigentibus, de Judicis mandato creditor, vinculata forte accepta, distractum, seu retroversionem facere cogatur, five debitoris bona in solutum accipere, quæstio cadit, an bonus evictus, vel avocata pecunia, census pro fructuum cursu, aliquaque effectibus, reviviscentiam habeat, idque varias habet sentencias, variaque recipit distinctiones.
- Debitore autem sortis refutacionem in parte cum integrâ fructuum rata facere volente, ut census partem redimatur, quæstio est an invito creditore id licet, atque a contractu lege, primam recipit decisionem, itaque lege non extante (que ubi adiit, servanda est) Judicis arbitrio committitur, quod debitoris favore interponendum est, ubi notabilis ea pars, quam debitor offert, Ideoque cre-
- ditoris juris regula asservat, ut ad diminutam solutionem recipienda cogi non debeat.
- Explicitam redemptionem premissa continent, Implicita, seu presumpta non exculfa, quam ex praesumptionibus, aliisque argumentis, debitor deducat; Diuturni etenim temporis lapsus in hac debiti specie, prescriptio praesidium non inducit in forte, utpote per creditorum irrepetibilis, idcirco non admittente prescriptioem, quæ non valenti agere non currit, in fructibus jam decursus et intrante juxta illam tamen magis receptam opinionem, quæ unica non contentatur prescriptio, sed plures ac distinctas in singulis exigunt annualitatibus; Adhuc tamen diuturni temporis lapsus, ob aliquorum efficaciam argumentorum habent fomentum, ad jam sequitur extensio praesumptam, seu administrativam probationem, pro facti qualitate, & circumstantiis, operatus remanet.
- In explicita quoque, magis vero in hac implicita, vel praescriptio extinzione, præmissam servari formam, ex creditore deficiente potestate liberam recipiendi sortis restituitionem, five illam compensandi, seu novand, vel remitterendi nil referre solet, ubi lex impotestio pro tertii interesse, vel indemnitate aliam debitori praeficit formam, quam ab eo acceptata negligere nequit; Vel quia legalis administrator, vel resubtilis dominus illi sit, cui sortis restitutio facienda veniat, ut propterea, non nisi veram de jure solutionem recipere valeat, non autem fictam, que ex sola confessione, vel notitia refutetur per facti qualitatem idem, quæ certam id non recipit regulam.
- Pluribus item ex successorio aliove iure, coquale habentibus census dominium, vel pertinentiam, nisi facti obstante circumstantia, ob quantitatibus dividuata contraria naturam, cuilibet propriæ portio restituenda est, neque unus illum alius recipit; Si vero plurium jus non coquale ac divisum, sed insolidum pro respectu diversitate sit, unus nempne in usufructu, alterius vero in forte, cum utroque actum fieri debet, una credit opinio; Altera vero solo proprietario contenta est; magis vero recepta, usque admodum ratione hanc negat potestatem.
- Partis sortis jam recepta refutacione quæstio est an totius census dissolutionem importet, vel potius pro non restitute partis rata vivat, itaque posterior probabilior ac magis recepta est opinio; ex alias infinita contractus dividua natura, ob quam eadem utilitas est in rato respectu sortis, ac partis respectu partis, nisi diversa voluntatis contrahentium probatio, vel argumentum obstante, magnumque defuser argumentum subequata observantia præterea.
- Actionis & passionis incomparabilis concursus census extincionem quoque producit, quia nempe creditor servientis censit fundi dominium nascitatur, five è converso debitor ipsius censit dominum sicut in incomparabiliter rei propriæ ferturum juxta confusione actionum generales terminos in debito, & crediti debet recentios, quorū ad instar perfectorum & omnimoda dominii supervenientia hunc operatur mortis effectum, reviviscentia non admissa, quamvis exinde dominii effectus diversa causa sequatur, fecus autem ubi tempore, vel resolutio dominium sit, quod census, vel crediti sufficiunt, vel obdormitionem solum cauet.
- Perfonse autem, vel respectus identicas in idem defiderant, ab est; Ubi etenim in eadem materiali perfonse pro respectu diversitate formalium perfonalium compatibilis pluralitas accedit, dominium ex una perfon superventum, illius census extinctionem non caufat, qui ex alia diversa persona competit, cum ita non unus, sed duplex, vel multiplex confidetur homo.
- Censiti fundi omnimoda peremptio, vel omnimoda infrafusitas, eundem in extinctionis, vel cefationis census operatur effectum, aliquorum dannorum accidentaliter sterilitate non curata; Si vero plures ac diversi sint fundi, unus peremptio, vel feritatis census peremptio non caufat, qui ex alia diversi, vel plures, qui superfluit, totius census sint capaces; sin minus pro capacitatista in eodem, vel in pluribus, sed non ultra viger.
- Omnimoda vero fundi peremptione, vel diminutione sequuta, ea refectio, quæ nove constitutionis speciem habeat; census reviviscentiam, vel constitutionem non inducit, seorsum vero obi ejusdem rei refectio sit, five accidentalis impedimenti remoto.
- Causulis ramen, non autem culposa fundi censiti peremptio, vel sterilitas esse debet, ut hunc operetur effectum; In culpo etenim odium ac prejudicium pro extante habendum est.

Pars III. Summa Tit. de Censibus.

p disc. 42. q disc. 26. r disc. 26. & seqq. s disc. 37.
t disc. 38. u de Dote, disc. 51. v disc. 26. & seqq.
x de Cred. disc. 140. de Pen. disc. 34. & seqq. & tis. d. 37.
y de feud. disc. 81. & hoc tit. d. 15. & 16. z disc. 15. & 38.
a disc. 20. b disc. 23. & seqq. c disc. 22. d disc. 15.
e disc. 28. f disc. 22. g disc. 19. & 43.

VII.

De censu Vitalitio.

M Agis iste vitalitius census, quæ alter perpetius habens censum peractus, in iure ignotus est, non solum etenim illum civilia, & canonica iura non cognoscunt, eodem modo quo perpetuum; Verum neque illa Pontificis Martini, Calixti, Nicolai, & Pii leges, quas ut supra in altera perpetui census specie habent, cognoscunt; Illique ex quadam usi, militari, five officiorum vacabulium ad instar fonsan ireperte, ut non nisi ad aliquos hominis vitam suam habeant durationem, nullarecepti preti, vel fortis restituitione debita.

Quamvis autem eorum validitas plures habent dubitantes; Eis ramen neglegit ex communis sua recepta est, dummodo in fructuum taxa justitiam admixtam habeat. Eaque cessante non usura, sed iniustitia vitium cadit, quod eodem modo quo ad perpetui census instar, actum non vitiat, sed in excessu virtutum remanet, five potius, ubi per legem certam non habeatur præmixta taxa, Judicis officium, five arbitrium pro moderatione, vel reductione ad justitiam intrat.

Nimium vero rarum, ac difficile est in hujusmodi vitalitatis conventionibus, justitiam, lesonemque convincere ob incertam aleam, quæ in eis ineft coequalis eventualis luci & damni, cum impotestio acceptum premium ad menes, vel dies lucrari valeat, idcirco in iis, quæ luci ac damni aqualem habent, incertum eventum pro iuri regulam non cadit laeso.

Adhuc tamen regula hæc, ab ea non est limitatione immunit, quam exorbitans, atque insolita alteratio inducat, quo moderatione digna sit; Exinde resultat ut facti potius quam juris quæstio sit, certam promide ac uniformem non recipiens regulam, super hujusmodi justitiae, vel iniustitiae regulationis.

Quamvis etenim leges civiles super vita hominis incerto eventu, vel durationem cum etatis distributionibus certam deaderint normam, seu taxam, cum quæ per eos qui in simplicitate litera procedunt, hujusmodi ac similius vitalitiarum conventionum justitia, vel iniustitia defini solet, errorem tamen id continet, cum à singulorum hominum valetudine, complexione, vel habitu ac modo vivendi, ac eccl., vel aeris qualitate aliique circumstantis verius id pendeat, frequenter enim minoris existimationis est vita juvenis exilis, vel infirmæ valetudinis, quam robusti ac validi senis.

Irrepetibilitatem soluti preti non ex Plana legis provisione, sed ex intrinsecis contractus natura ista census species habet in utroque contrahente coequalem, ut proprie ea fors eam totalem sentiat mortem, quæ illam non habet spem reviviscentia per redemptiōem, quam in perpetuo censu habere dicitur; Sicut etenim irrepetibilis est ex parte datoris, ita in acceptoris facultate non est eam restituere, cum revera iste contractus nullam habeat formam, vel salva substantiam fructuum, vel accessionem in statuto tempore productivam, naturalium fructuum ad instar ut in perpetuo censu dignoscitur, sed incertæ aetæ pericula ac irretractabilem hinc inde emptionem continet.

Moderorum quæstio habetur, cum consueta opinione scissura, super Plana legis forma, pecuniae numerate adhibenda, reiue stabili & capacitate necessario subiecto; Probabilior autem ea videtur opinio a contradictoribus non immunit, ut proinde certam de praesenti regulam non habeat, quæ utriusque requiri negat necessitatem.

Super creditoris, vel emptoris potestate cadunt aliquando questiones, quia nempe eam fortem, vel pecuniam ita omnino demortuam reddere non valeat, cum administratoris potius quam veri ac pleni domini speciem habeat; Sive quod tertio fraus, vel præjudicium ita sit, quod pariter certam non haberet regulam, cum à facti qualitate, & circumstantiis id pendeat.

h disc. 9. & 35.
i de Teflam. disc. 37.

Finis Partis Tertia Libri Quinti.

JO BAPTISTÆ
CARD. DE LUCA
Libri Quinti Pars Quarta,
DE SOCIETATIBUS OFFICIORUM.

PERUSINA SOCIETATIS OFFICII
PRO JACOBO ARGENTEO,
CUM ALMERIGIS.

Responsum pro veritate.

An societatis officii lucro sit locus per mortem eius, sub cuius vita pericolo posita est, si in tempore, quo inita fuit, ignaris contrahentibus, talis persona erat graviter infirma, & in subsequente mortis periculo constituta.

S U M M A R I U M .

- 1 *Causa controversie.*
- 2 *Aetius gestus cum falso presupposito currit.*
- 3 *Decapitare exceptio, in quibus se vel lucrum sortis.*
- 4 *Derivatione, ob quam mors violencia excipitur.*
- 5 *Habens facultatem eligendi, seu nominandi, si nominatio mortuum, vel moribundum, eam non coniunctum.*
- 6 *Solvens adjecto, quem scia mutasse statim, male solvit.*
- 7 *Acceptans literas cambii an teneatur si scribens decedit.*
- 8 *Vendor mercium quando etiam sine reservatione domini preferatur creditoribus anterioribus.*
- 9 *De aliis similibus, in quibus aliis habetur pro infecto ob deficiente consensu.*
- 10 *Quod creditori adversus lucrum pecunie data ad societatem succurratur beneficio restitutions in integrum, vel laesori.*
- 11 *In dubio pro exclusione lucri.*

D I S C . I .

Sub die 2. Septembris Argenteus in Urbe in iusti societatem officii sub periculo vita Caroli filii in Civitate Perusina existentes, qui tunc graviter infirmis potu quoque dies obit, quare interrogatus per quendam insignem Cardinalem, quid in ito causa fentur, ac felicitate per talem mortem factus est locus lucro dictarum societatis. Respondi ut sequitur.

Individuo notitiam magna eruditio & laboris effectum, sapientia quotidiana experientia docet, partum esse caus & fortuna; Quantum ergo videre licuit, causam controvertem in individuo factum non inventi. Quare procedendo cum regulis & principiis generalibus cum quibus deficiente particulari decisione majorum nostrorum exemplo procedere docemus, pro certo respondendum censem pro luci exclusione, vel ratione confensus deficientis, vel ratione caus ex partium verisimili intentione exceptuati; Certò enim certius est Jo. Jacobum contra iusti societatem sub periculo vita Caroli ejus filii veritatem illiter, atento ordine naturae, plus victari, cum praeposito, quod esset fatus. Si enim cogitaret illius tunc in pericula infirmitate, ac morti proximum reperiri, utique eum non nominaret, Ideoque dicens illius est contractus, vel actus geltus cum falso presupposito, cuius ratione ex deficiente consensu corrut, ac habetur pro infecto, cum nunquam animus, seu voluntas trahatur ad assignatora, que cognita verisimilitate geltu non efficit. *1. cum putarem, ff. famili. erit. cum concord. per Duran. dec. 373. n. 4. & 11. Rota in Bonon. nullitatibus concordia 12. Junii 1645. coram Certo & in aliis.*

Quod autem hoc fuerit praesuppositum Jo. Jacobi, quodque si causam scivinet, vel etiam cogitasset, id non egisset, probat nequum ipse sensus naturalis, sed etiam contextus contractus, in quo exceptuantur non solum caus mortis violentia in communis formula apponi soliti, sed etiam altera ferebras, que nuncupatur petichialis; Si enim sibi voluit praec-

vere medium de casu mortis violentia, sed etiam naturalis ex causa dicta febris, multo fortius dicendum est eis animum nullo modo dirigi posuisse ad nominationem constituti in articulo, vel in proximo periculo mortis; Talemque animum aperte comprobant subita mortuaria persona post habitam notitiam infirmitatis. Animus enim & voluntas non magis verbis, quam factis probatur, ex deductis per Gregor. dec. 163. 239. & 247. ubi Adden. aquae ex precedentibus ac subsequentibus optimè concludit Gregor. dicta decif. 339. num. 5.

Et quemadmodum in casu mortis violentia causa lucrum non ratione tollendi occasionem insidiarum, ut male censuit Boecac, sed ratione deficiente consensu; ut in voto Seraph. impres. apud Zachi. de Societ. decif. 46. num. 8. & est alia certum, ita & fortius causa debet in presenti, in quo clarius est verisimilior absentia consensu contrahenti; Atque sic creditur etiam imperfectus & invalidus, ita dicendum est, dum nominavit constitutum in mortis articulo, qui mortuus assimilatus ad text. in Aquas. ff. de jud. ubi communiter DD. & in l. cum in stau. ff. si ambo, ff. de donat. inter vir. & ux. cum concordan. de quibus Ranutius in tract. de momenti temporis. a. 6. Rip. de aliis in art. mort. c. 1. num. 2. & cum seqq. cum aliis, que in proposito moribundi, seu constituti in mortis articulo habentur in Romana augmenti de Bolognetta sub tit. de doce. dict. 27.

Hinc propterem habemus, quod habens facultatem eligendi & nominandi, vel similem, exprimate in primo actu si eligit, vel nominat mortuum, vel moribundum, aut, alias ex errore gerit actum, qui iniurias est, ac effectum non fortitur, non privatur tali facultate, sed aetius precedens habetur pro non facto, quoties absit dolus, vel culpa faciens, ut ad limitationem text. in l. boves. ff. hoc ferme, ff. de verb. signis. plura colligit ibidem Tiragull. limit. 1. & limit. 21. per tornum.

Et magis proxime, si quis mandet suo debitorum, ut pecunias solvat Caij absentem, qui reputarus ab adjacente integra fidei detegatur decotus, utique debitor talis adjecit solvens male solvit, si scit mutationem statutus, quam tamen inquirent non tenetur, non alia genuina ratione, nisi quia voluntas adiunctis trahi non potuit ad huiusmodi casum, quem si cogitaret, utique ita nominanda est, Stracca de ad. jell. par. 3. n. 59. & 110. Capyc. Lart. dec. 8. n. 3.

Item mercator, cui diriguntur literae cambii alicui solvenda, illas acceptans cum praesupposito, quod seribus esset in validitate, non tenetur ad solutionem, atque acceptatio illum non obligat, si de tempore acceptationis ille mutaverat statutum, dictaque mutatione verisimiliter etat acceptatio ignorata ex ample deductis dec. 345. par. 5. rec. in Romana literarum Cambii 16. Martii 1640. coram Coccino, in Romana, seu Neapolitana literarum cambii 9. Janii 1652. Durozetto inter suas decif. 940. Merlin. contro. 11. centur. 2. Rot. in Romana, seu Neapolitana literarum cambii 13. Aprilis 1668. coram Albergato, in quibus habentur concordantes, quod latius agitur sub tit. de Cambiis, in Rom. literarum cambii, seu Bonon. decif. 20. & in dicta Romana, seu Neapolitana pro Salutio, decif. 25. & in aliis, idque non alia ratione nisi consensu deficiente in acceptatione.

Insuper certa iusti conclusio est, quod venditis mercibus habita fide de precio, illarum dominium transfertur in emptorem, adeo ut si postea iste deficiat, ejus creditores anteriores super illis præferantur eidem priori domino & venditori, sed si emptor de tempore emptionis erat decotus, vel decotio proximus, inciso venditore, qui bona fide illum habuit idoneam ac fidem, tunc propter deficiente consensu vendendi, fidemque habendi, non transferitur dominium, atque venditor est alius potior in suis mercibus, ut plene discussio articulo, & omnibus opinioribus recent-

Pars IV. De Societ. offic. Disc. II.

recentius probat Gizzarell. dec. 62. & habetur sub tit. de credito.

Et conseruant ad probandum verisimilem deficiente consensu, que notantur per Franch. dec. 113. de sponsione super calu, qui tunc jam evenerat, Atque bene congruit simile de affectione navis jam naufragata ob eandem rationem deficiente consensu ex deductis per Gregor. dec. 126. num. 5. & per rot. Ac faciunt etiam que in iure notantur de actione redhibitoria circa emptionem rei, que reputata validè regitur infecta & defectiva, plura similia dari possunt, in quibus de jure statutus est, actum gestum præter intentionem habent pro infecto, quoniam actus voluntari non plus obligant, vel operantur, quam voluntas est, atque actus agentium ultra intentionem non operantur; Unde propter ea firmiter dicendum videtur, contractum societatis ex defectu consensu circa nominationem periculi esse imperfectum & invalidum, proindeque cessare lucrum.

Et quatenus etiam contractus perfectio prætendit ipso, ad huc tam succurrendum omnino veniet creditori, Vel beneficio restitutoris in integrum competenter etiam majoribus ex clausula generali, *si qua mibi justa causa,* proper ignorantiam dicti periculorum infirmitatis, cum de jure non dubitetur probabilem & justam ignorantiam mereri restitutorum ex deductis per Odal. de restit. in integr. a. 8. Vel ex capite lesionis enormissimæ, que resulterat creditori ementit cum sua pecunia periculum vita nominati, maximè enim lesivum, que ab omnibus aquitare alienum est, ut sub periculo vita moribundi, ac in lethali infirmitate constituti, creditor rotius fortis jacturam, debitor autem ad eum ingens lucrum sine probabilitate facere debeat, cum absolutum sit apud legistas, canonistas & morales in hujusmodi contractibus sola periculazione licet, lucrum esse debere proportionatum periculi, atque periculum lucrum, ut in materia sponsonum committent tractant.

Et tandem sufficeret videtur per haec annum judicis redditum diobium, ut in dubio pro exclusione lucri venias judicandus, favoris creditoris tractantis de damno vitando, non autem debitoris contendens de lucro capiendo, Zachi. de Societ. num. 429. Cavaler. dec. 220. & 239. iuris. & gen. fine.

S U M M A R I U M .

- 1 *Facti series.*
- 2 *Lucrum impeditur per non implementum, quia debitor ex contractu non adimpleto non debet facere lucrum.*
- 3 *Declaratio iusta conclusio, & quando ob receptionem frumenti censeatur remissum implementum.*
- 4 *Protestatio, seu clausula fine praedictio, an suffragetur, ut receptione frumenti non caset remissum implementum.*
- 5 *De ratione ob quam excessiva taxa frumentum videtur tolerabilis.*

ANNOT. AD DISC. I.
Cam seqq. ad fin.

In ista materia hodie in Advocatis classis nimium raraevidentur occasions disputandi ex pluribus infinita ratione, quod ab aetate norabilitate immutatum rerum statutum circa frumentum honorum stabilium, & censum ac locorum montium, & cambiorum, quinimum ipsorum officiorum vacabilium, super quibus hujusmodi contractus sunt, non nisi perdit, ac imprudentissimi homines illos faciunt se supponendo gravissima futuri temporum conditione prorsus incongrua absque probabilitate lucrum forem ob illas leguleicas irrationabilis superstitiones, de quibus habetur supra, dict. 2. & 3. & in aliis, ideoque in populo nobilis, vel medio non solitari sunt illi, qui pecunias ad hanc societatem accipiunt, sed etiam rari sunt illi qui credant, ex ea ratione, quod ob malam conditionem debitorum si non contingit periculum amissionis fortis de jure, contingit de facto, ut ponderanter praefertur supra, dict. 11. n. 6.

Tria itaque generaliter in materia adiutoriatio digna videntur, Primum nempe, ut scandalosum videatur non admodum moderatione taxe frumentum ex eisdem confederatibus, de quibus dict. 6. de usur. & in ejus annotationibus, & dict. 195. de date, ac etiam dict. 32. de cens. ob aetate immutatum rerum statutum, quoniam de tempore quo haec taxa facta est, duodecim pro centesimo ad eas summanum frumentum ascendet, nunc vero vix importat sex & minus.

Secundo circa illas leguleicas formalitates, & superstitiones, ob quas impeditur lucrum superius infinitatum, de quibus supra, dict. 2. & 3. cum sint fomentum infirmatum, & fraudis, idque penitus, & omnino hac creditorum ca-

reputata, & fraudolenta cautela contra suffocatos, & imprudentes debitoris delenda esset.

Et tertio ut adiutor contractus censulis praesertim vitalitatis facultas dispendi solet, ac repertendit fortrem, vel 4 mutant periculum vice creditori omnino adimerent illum solium dando debitori, cum ita celarent omnes quoniam que in his discursibus leguntur, ac etiam in Rotæ divisionibus, & apud alios Scriptores, quia revera omnes sunt capriciosæ & fraudolenta cautela societatorum contra imprudentes, nimirum suffocatos debitoris, dum ut premissemus, nonnulli imprudentes dissipatores, vel nimium suffocari, & obstat pecunia sub isto contractu accipiunt. In reliquis autem alia se non obtulit occasio, nisi in casibus, de quibus infra, hoc supp. dict. 13. & 14.

Et bene vetum quod circa taxam hodiè vere excessivam, & omnino improbatibilem fructum, ac etiam circa alias causulas creditoris proficuum cadere posse videtur confiderationes, que habentur in nausico fozio, dict. 1. cum dub. seqq.

super compensationem periculi predicti de facto, quod supra infinitatur ob malum statum debitorum, sed non est motuum juridicum, quod reparari debet aptum pro hac supina tolerancia.

ROMANA SOCIETATIS OFFICII
PRO SFORTIA CESARINO
CUM GASPARO CHRYSOSTOMO.

Causa decisus per Rotam pro Chrysostomo.

De lucro societatis officii per mortem eius, sub eius vita periculo contracta est, An & quando impeditatur ob non præstitum fideiussorem, vel aliud non implementum, Et quando istud rebus missum ceneatur.

Tempus initia societatis quomodo sit computandum, & quando incipiat. Et an per diversam ob servariant solvendi fructus ceneatur novata prima conventio.

S U M M A R I U M .

- 1 *Lucrum impeditur per non implementum, quia debitor ex contractu non adimpleto non debet facere lucrum.*
- 2 *Damnum continuatio antiqua taxa frumentum.*
- 3 *Improbantur etiam cedula cum quibus impeditatur debitor lucrum sortis.*
- 4 *Protestatio, seu clausula fine praedictio, an suffragetur, ut receptione frumenti non caset remissum implementum.*
- 5 *De ratione ob quam excessiva taxa frumentum videtur tolerabilis.*

ANNOT. AD DISC. I.
Cam seqq. ad fin.

In ista materia hodie in Advocatis classis nimium raraevidentur occasions disputandi ex pluribus infinita ratione, quod ab aetate norabilitate immutatum rerum statutum circa frumentum honorum stabilium, & censum ac locorum montium, & cambiorum, quinimum ipsorum officiorum vacabilium, super quibus hujusmodi contractus sunt, non nisi perdit, ac imprudentissimi homines illos faciunt se supponendo gravissima futuri temporum conditione prorsus incongrua absque probabilitate lucrum forem ob illas leguleicas irrationabilis superstitiones, de quibus habetur supra, dict. 2. & 3. & in aliis, ideoque in populo nobilis, vel medio non solitari sunt illi, qui pecunias ad hanc societatem accipiunt, sed etiam rari sunt illi qui credant, ex ea ratione, quod ob malam conditionem debitorum si non contingit periculum amissionis fortis de jure, contingit de facto, ut ponderanter praefertur supra, dict. 11. n. 6.

D I S C . II .

A Ccepit Chrysostomus sub die 8. Februario 1647. à Cesario sciu. 1500. ad Societatem officii super ejus notariatu. A. C. sub conventione solvendi frumentum de mensis invenit, sub die vero quinta ejusdem mensis idem acciperat ad similem Societatem, ficer eodem officio sciu. 500. à Paulo Saffio, sub confusa formula, per sex menses faciliter, pro quibus anticipatae frumenti soluti fuerunt, & debet ad beneplacitum; Cumque per obitum dicti Pauli disoluta fuisse dicta Societas, illa renovata fuit sub die 18. Maii 1648. cum Joanne Antonio ejus herede, super illius vita periclio, & cum promissione facienda accedere infra quindecim dies proximos Franciscum Cesario, tam pro fortis, quam pro frumento cautela, atque post quatuor menses dictus Joannes Antonius præfatae societatis cōmūdum cedidit dicto Cesario, dictam aliam maiorem societatem habentem, remanente periculo supet ejus vita; Cum autem sub die 19. Novembris 1650. ipsa die labente dictus Joannes Antonius obiit. Hinc orta est controversia super dictorum scutorum 500. lucro, quod regulariter in per debi-

debitorem per mortem ejus, sub cuius vita periculo societas contracta est.

Negabat Cescarinus lucrum praeditum ex capite non implementi, stante quod statuta die, nec postea debitor fecerat accedere dictum alium Cescarinum creditoris germanum fratrem, ex punctualiter firmatis in Pisauren, Societatis officii cor. Rojas inter suas decr. 64, quo circumfertur in materia magistralis, sapius canonizata, praesertim in Romana societas officii cor. Orthobono inter suas decr. 121, quo faciliter ex regula, ut nemo reportare possit commodum ex contractu, quem non adimplivit, debitor ita deficiens non debet tale lucrum facere.

E converso Chrysostomus debitor non impugnabat regulam predictam, sed fundabat ejus intentionem in limitatio-

ne patitur recepta, ut idem non procederet, quando mors

continget in eo semestri, seu alio statuto tempore societas,

pro quo creditor fructus recipieret in toto, vel in parte,

ex extiratione, quod dictum implementum censetur remis-

sum, atque implicitè declarata voluntas creditoris conti-

nuerit pro eo tempore, ac non habendi contractum pro re-

soluto, ut alii dicere posset ex non implemento habuisse,

præterquam in ea anticipata solutione fructuum primi semes-

tri, qui cum implementum promittitur à parte posse,

non intrant dictæ rationes remissionis mortis, vel declarati-

onis contrarii animi, ut casus allegatis bene firmatur in Ro-

mania societas officii 13. Martii 1648. cor. Bichio, qua pa-

riter circa istam limitationem circumfertur in materia magi-

strali, paulum recepta, & in aliis canonizata.

In qua decisio firmatur, creditori recipienti fructus in

toto, vel in parte illius semestri, seu alterius termini, non

suffragari cauteles protæffectionis solita firi cum clausula si-

ne prejudicio, nisi ad effectum, ut salvum remaineat ejus jus

etiam illo semestri, vel alio termino durante cogenti debito-

rem ad implementum, non autem ad effectum luci, quo-

niam alias effi capitulo & fraudolenta cautele percipiendu-

exhibentibus fructus duodecim, vel decem pro centenario fi-

ni pericolo, quod omnino dampnum eff in ito contractu,

quem periculum amissione fortunice salvat ab iuria, unde

proprietate etiam ipsa regula, de qua in dicta Pisauren, coram

Rojas non est à fraude & captione immixta, quoniam callidi

creditoris ita curant negligere exactiōē fructuum semes-

tri, vel terminali currentis, in quo mortis periculum con-

tingere posse, atque ad id ut plurimum non ad vertutem debito-

rum, qui frequentius, vel sunt suffocati & indigentes, vel

retur furium mali administratores hujusmodi contractus

speciem facientes, unde est percipere talen fructum fine pericu-

lo, atque sancius eff hujusmodi cauteles per legem ge-

neralem indebet damnari, ut infra, dicitur final.

Stante illa theoria generaliter ac in abstracto vera & re-

cepta, tota quæstio refrengatur ad factum, An scilicet

aliquid solutum est in causam novi semestri, quod per

dilemte mortem incepit, dum societas contracta fue-

rat sub die 13. Maii, mors autem sequens erat sub die 19.

Novembis; Sive an potius dici posset mortem prædictam

evenisse in ipso præterito labenti semestri, in quo non dubi-

tabatur.

Ad evitandas igitur illas difficultates, scribentes pro Ce-

scarinis creditore, qui erant ex primariis senioribus Ad-

vocatis, in disputationibus habitis cor. A. C. probare curar-

unt, calculandum non esse ad rationem semestri, sed ad ra-

tionem singulorum mensium juxta formam alterius societas

magna juxta creditor, istam parvam postmodum quæ-

stam annectendo, solutiones fructuum regularaverunt, illos

unitim exigendo tanquam pro uno debito singulis mensibus,

allegando super hujusmodi novatione eadem authoritates &

rationes canonizatas in infra scriptis hujus causa decisio-

nibus, ita inferendo, quod cum termini societas confi-

serent in singulis mensibus diffracte, consequenter emis-

sis Novembis remaneret abque solutione fructuum, atque

cum ista lectione à judge prima instantia victoria reportata

fuit cum relaxatione mandati, canonizata etiam per Signa-

turam Iustitiae bis referentem de appellatione in Rota cum

clausula, sive prædictio; Venit recurrente debito ad

Sanctissimum, atque ex illius speciali rescripto in camera,

demandata clausula sive quis exequendum, datoque dubio in

Rota coram Cefso, cui commiserat, An mandatum pre-

dictum exequendum est, me runc ex junioribus per cre-

ditorem ad causa defensionem senioribus ad juncto; In con-

grexi juxta laudabilem stylum habito pro cau & direzione,

bene confidat calculi solutionum, que in causam fruc-

tu ministrat ac diversis vicibus facte fuerant, cum ea

modestia, & reverentia, quam servare debere, decebat junio-

re ndamate volentem modum defensionis à senioribus ac primariis tenuit, inserviavit pto meo iudicio male actum esse deducere ad campum dictam novationem, calculando terminos menstruales potius quam semestriales, quoniam ita calculando ad rationem singulorum mensium, clare constabat in causam fructuum illius mensis Novemboris aliquas partis remanerem solutas; E converso autem calculando de semestre in semestre, absolutum remaneret nihil in causam novi semestris his parva societas effi solutum, cum parva solutione abforberentur à menstrualibus fructibus alterius societas magna. Atque cognita ista veritate per omnes devenitum est in meam sententiam, ut in disputatione Rotali causa defendenda esset per viam oppositam, negando scilicet dictam menstrualum novationem, ac substantia calciū debet esse semestri in semestriad formam instrumentum, cum alia prosequendo primam viam, succum- benter effi certa.

Venit consilium parum profuit, dum jačerat alea, si quidem videntes debitoris defensores, ex informatione confusa communicatione, mutatum esse modum defensionis, devenient quoque ipsi ad noritatem illius erroris, quem totis viribus cor. judge prima instantie, & in Signature notifici Advocati tueri conati fuerant, unde curarunt in disputatione differti resolutionem, atque in secunda disputatione habuit finis die 26. Junii 1652. exhibuerunt easdem informationes Advocatorum creditoris datae in precedenti instantia ad probandam dictam novationem deducunt ex observantia solutionis fructuum de mené in semestre, realiamento easdem autoritates ac rationes, ex quibus prodit resolutio ipsi debitoris favorabilis, ut liquet ex decisione defensoris edita, que habetur imprælia posse controversias Contrarii, decr. 160. & inter illas etiā Cefso, decr. 156. confirmata 22. Junii 1654. cor. cod. inter suas decr. 190.

Et quamvis Ego & exterius scribentes insisteremus, quod cum conventione instrumenti esset clara super semestri, idcirco ad illam destruendam, requirebatur observantia omnino univoca & incompatibilis, prout de jure requirit ad inducendum statum omnino novum ac prioris destruendū, ex regula rextrus in l. finali, C. de novat. prohibente novationes, nisi ubi expresse dicatur, vel ubi sit exigatur ratio incompatibilitatis, ut sapius in sua materia sub it. de cred. Attamen hec non valuerunt, Tum quia factis est difficile, Advocatos posse persuadere judices, in isquorum contrarium ipsius in alia instantia subtinuerant; Tum etiam (et bene) quia non agebatur de observantia omnino novativa, & destructiva prioris conventionis; Siquidem in ea non dicebatur statuus eadem regulam de semestre in semestre, nihilominus id non concidit per necessitatem, atque non impedit, quin partes dictum arbitrium diversimodo declarare poterint cum observantia, quæ proinde non remaneret destructiva, seu innovativa prioris conventionis, sed potius declarativa, seu interpretativa, atque stante seconde resolutioni prioris confirmata sub dicta die 22. Junii 1654. creditor posset.

Resolutions mibi quamvis scribenti in contrarium vise fuerunt probables, Tum ex præmissis, Tum etiam ex alia duplice circumspecta per Rotam quoque ponderata, Una scilicet veritatem in suis, quod cum altera major societas esset menstrualis, ad illius normam, illa minor tanquam illi adjuncta redacta fuerit, Alterata, quod fidejussionis praefundans, quod cedentem extraneum, quod ipsum tamen creditorum fidejussionis erat germanus frater, unde veritatem est ipsius tale implementum neglexisse ac remississe, stante praefectum longeva acquisientia annorum quatuor, ita ut implementum prædictum potius ita folium serviret pro captiosa, & fraudolenta cautele exigendi fructus ad rationem 12. pro centenario fine periculo.

Et licet dicta prima decisio ex abundant subiungenter, quod calculando etiam terminos huius societas confi- serent in singulis mensibus diffracte, consequenter emis- sis Novembis remaneret abque solutione fructuum, atque cum ista lectione à judge prima instantia victoria reportata

fuit cum relaxatione mandati, canonizata etiam per Signa-

turam Iustitiae bis referentem de appellatione in Rota cum

clausula, sive prædictio; Verum recurrente debito ad

Sanctissimum, atque ex illius speciali rescripto in camera,

demandata clausula sive quis exequendum, datoque dubio in

Rota coram Cefso, cui commiserat, An mandatum pre-

dictum exequendum est, me runc ex junioribus per cre-

ditorem ad causa defensionem senioribus ad juncto; In con-

grexi juxta laudabilem stylum habito pro cau & direzione,

bene confidat calculi solutionum, que in causam fruc-

tu ministrat ac diversis vicibus facte fuerant, cum ea

modestia, & reverentia, quam servare debere, decebat junio-

super

Pars IV. De Societ. offic. Disc. II.

211

S O M M A R I U M .

1. *Facta series.*
2. *De conclusione ut debitor non lucretur societatem ob non implementum.*
3. *Quando si sed non implementum sit in proposto excusabile.*
4. *An scientia presumpta mortis fidei jussoris, in enus locum alter est subrogandus, sufficiat.*
5. *Quoniam dicitur remissum implementum, & que species probationis sufficiat ad hanc voluntatem probandum.*
6. *De pluribus administris ad dictam voluntatem probandum.*
7. *Ubi debitor est notoriè idoneus, tunc non videatur attendere causam prefandi fidei jussorem.*
8. *De promissione vaga renovandi fidei jussorem in omnem casum quoniam intelligenda sit.*
9. *De alias causis, in quibus non implementum non obstat, praesertim ubi præstatio fidei jussoris non est promissa ab ipso officiatis, sed a fidei jussore.*

D I S C . III .

Susepuit Zeccearius quandam pecuniariam summan ad i

ei societatem officii cum accessione eius patris, sub confi-
to patro, ut in casu mortis naturalis, vel civilis fidei jussoris, retenetur alterum subrogare; Sequuta vero patris morte cre-
ditori bene cognita, hic pro dicta subrogationis implemento nunquam inficit, sed in exactiore fructuum continuavit usque ad obitum ipsius, velejus, super cuius vita periculo societas contracta erat. Atque præstante debitore per hujusmodi obitum factum esse locum lucro juxta naturam hujusmodi contractus, qui ex ista ratione periculi unicè sub-
sistunt. Replicabat creditor, vel ejus defuncti hæres, vel termino ultimo ultimo momenti illius semestris, vel termini in quo fructus recepti fuerunt, debitor dicitur esse in primis statu mortis jam contracte, adhuc dicitur esse in dicto statu mortis naturalis, vel absente, & in dicto statu mortis ad rationem 12. pro centenario, quod scilicet reportari non possit lucrum ex contractu non impleto ex de-
ductis per Merlin. decr. 290. in Pisauren. Societas coram

Rojas inter suas decr. 64. ubi in terminis individualibus non praefiti fidei jussoris loco mortui, vel absens, & sibi in aliis, potissimum quia per debitorem allegati non poterat ignorari mortis proprii patris, ut ponderatur in d. decr.

coram Royas in terminis fortioribus fratris, vel alterius conjuncti.

Scribens pro debitore coram A. C. non negabat regulam in Curia incontroversibilem; Dicebam tamen iuxta sententiam rationabilem sensum, quem habuit Rota in Romana Societatis offic. 13. Martii 1649. coram Bichio tunc edita, omnem possibilis intellectus esse capienda pro eius limitacione, cum in effectu videatur propositio pernicioſissima, latum aperius aditum fraudibus, arquebus sub ista captiosa cautele creditores reddantur immunes ac turi à periculo, cuius ratione, & non alias fructus adeo excessivis ex pecunia exigitur, id est regulariter applicatio cesibat in has facti specie, quia non agebatur de obligacione pura ab initio contractus intra certam diem adimplendam, sed de obligatione conditionali, de praefando scilicet novum fidejussionem in casu mortis alterius, quo casu ut promittens dicitur fidem violasse, atque à promisorum implemento defecisse, probanda est scientia mortis, per quem conditio purificata dicitur, ut in distinguendo unum casum ab altero habetur apud Gratian. decr. 944. num. 36. & seq. Röt. decr. 92. num. 17. & seq. part. 5. recent. Adden. ad Buratt. decr. 674. num. 15.

Istud fundamentum videbatur parum turum, quoniam agebatur de morte proprii parentis, quæ in filio est praefenda, ut in terminis hujusmodi scientia presump̄ta ad propostum sufficiens habetur in allegato Pisauren. coram Royas; Et licet illa decisio super ista propositione ita simplificata sumpta non placuerit Signaturae & Curiae, & merito, quoniam agitur de praefato debitoris, ad cuius effectum requiritur scientia certa, dum regulatius non admittitur presump̄ta, quoties alia extrinsecus adminicula non concidunt, ex plene collectis per Adden. ad decr. 542. part. 4. rec. tom. 3. num. 98. nihilominus in hac facti specie de illa non videbatur dubitandum, dum idem debitor quamvis absens a patre, paternam hereditatem agnoverat, aliosque actus hereditatis gesserat, quod pernece supponit scientiam certam mortis.

Solidus fundamentum videbatur alterum praesumpt̄e re-
missionis dicti implementi, & contra voluntatis conti-

O 2 nuandi

nudi in contractu, non obstante dicta renovatione fidejussoris noua facta, sicut continuatio per tempus notable in exigendo fructus singulis semestribus; Licet enim hoc solum non sufficiat, quoniam fructuum receptio est solum operativa, durante illo termino, pro quo in toto, vel in parte recepti sunt, non autem insuit in tempus sequens, ut in allegata Pisaurensis coram Rosis, & in Romana Societatis officii coram Ottobus, inter suas decr. 131. & admittitur in eadem altera Romana Societatis coram Bichio, de qua supradicta Adden ad Butat. decr. 674. nam 13. & 14. in Romana Societatis officii 15. Maii 1645. coram Dunozetto inter suas decr. 742. num. 9.

Exactio autem fructuum est administrum, quod solum & de se non sufficit nisi pro termino, in quo illa facta non sit, sed junctum cum aliis ex regula, ut singula quae non proficiunt, & cetera operativa, atque in praesenti plura in facto ponderabantur administrula denonitaria creditorum mortis fidejussoris recte consuetum, sive fidejussori suffice contentum. Quod habebat verisimilitudinem, quoniam de tempore initia societatis, debitor quamvis esset emancipatus, nihilominus patre vivente parum idoneus absque fidejussore erat, sequuta vero morte patris, statim notabiliter immutaverat in melius, atque ex parte successione idoneus esse ceteris alii fidejussore non indigebat, dum idoneitas patris in ipso consolidataera.

Et quidem de facili huiusmodi tacita, seu presumpta remissio admittitur est; Tum quia spicula potius videtur verisimilis voluntas creditoris quam formula verborum instrumenti, quod huiusmodi obligations sapientia ex formulariis notarioribus prae intentione contrahentium continere solent; Tum etiam ex dicta ratione fraudis, que sub huiusmodi captiuis cautulis contingit.

Idem disputatur in eodem Tribunali A. C. pro Barbatis Bononibus, aduersus quos creditor obiectabat non lucro societatis per mortem, ob evanescere defectum non subrogari novi fidejussoris in locum Calderini defuncti; ponderabantur enim plura administrula. Primo nempe illud resultans ex continua exactione fructuum per tempus considerabilem. Secundo notoria idoneitas principis debitorum aliquo fidejussore non indigenitum, quod reflectendo ad veritatem, dicebam satias à judice spectandum esse, vel ad credendum dictam obligationem prae intentionem partium adiectam esse ex Notarioribus formulariis. Vel, & probabilius, esse cautelam captiowam, & fraudulentam nullatenus attendendam, sed habendam pro non scripta, quovis debitoris qualitas est talis, quod verisimiliter etiam sine fidejussore ei creditum fuisset, ita ut illius conventione vere referri non possit ad cautelam securitatis, quia alia de debito non habetur. Et tertio quia exhibebantur plures littere missive creditoris, ex quibus iste ostendens se conscius mortis fidejussoris, agebat de rebus concernentibus continuationem contractus, nullo infinito motivo renovationis fidejussoris; Ideo enim in causa talis non implementi non est locus lucro, quia sic potest creditor, cui non impedit est habere societatem pro disoluta, quia possibilis, sed presumpta voluntas cessat ex contraria voluntate a fortioribus etiam presumptionibus elicita.

Et in alia consimili controversia habita in eodem Tribunali pro Quadratis, cum quistio esset super intellectu quorundam verborum, quod scilicet promisum erat praefari novum fidejussorum, non solum in causa mortis illius, unde propterea creditor praetendebat impedire lucrum ob causam cuiusdam inquisitionis & iugis dicti fidejussoris comprehensum sub dicta generalitate. Dicebam etiam cum sensu veritatis, huiusmodi conventionem ita generaliter ut vagam omnino reliquendam esse, ac habendum pro non scripta, tamquam evidenter captiowam, & fraudulentam, cum ita cuicunque levis causa sub huiusmodi generalitate comprehendens praetendit posset, atque semper lucrum impedit, unde dicta verba referenda potius etiam ad intellectum, qui per causa Patronum tribuebatur, ut intelligenda venirent de causibus omnino similibus, & quodammodo perniciosa voltis, ut essent illi talis mortis civilis, quae esdem a naturali effectus operatur, dicitque intellectus possibiliter sufficere dicebam, cum in dubio semper sit illa interpretatione; per quam tollatur periculum peccati, & anima saluti consulatur, ut decr. 29. part. 2. diver. numer. 9.

Et in alia Romana pro Mauricio de Asti cum Hiacyntho Parimbeno, in eodem Tribunali, obiectante creditorne non lucro non obstante morte eius, sub cuius vita periculum contraactum fuerat, ex eodem defectu non implementi dupliciter oppositi. Primo ob non ratificationem cuiusdam minoris a debitor promissam quamvis sequutam, utpote carentem solemnitaribus statutaris, quia quod paria efficit, nullum & nihil; Et secundo ob non praestitum alium fidejussorum, quem promisum fuerat acceptissimum, intra octodias. Dicebam scribens pro debitore da lucro contentente, utramque exceptionem non sufficeret. Non quidem peccatum, quia in conditionalibus speculator nudum factum; ut propterea non diceretur primitus temere contravenisse; Minime secundum, quoniam alios fidejussoris acceptio non fuerat per ipsum officiale, & in ipso instrumento societatis, sed per ipsu officiale fidejussorum in alio instrumento recognitionis bona fidei, quod obstante non debet lucro impediendo ex non implemento conveniatur in ipso contraactu societatis, qui fieri dicunt cum ipso officiali, non autem cum eo, qui bonam fidem recognovit, ut punctulariter firmavit Rora in d. Romana Societatis officii 15. Martis 1645. coram Dunozetto inter suas decr. 742. Et quamvis contrarium in illis etiam terminis dicatur apud Ottobus, decr. 131. num. per. & fin. nihilominus ibi id potius incidenter, & perfunditur dicitur, ac potius attendenda videtur firmata in alia decisione precedenti, quoniam contractus substantiatur cum officiali; Et licet fidejussor sit ille, qui luci commode fenerit, non autem officialis, attamen illud deductus ex instrumento, quod cum ipso officiali sit, ideo ibi contenta debent solum attendi, cum in eo & non in altero recognitionis bona fidei esse diceretur, contrarius societatis.

Quid autem in premis casibus sequutum esset, est in extremo, cum feret omnes fuerint circa suceptae Advocacionis initia, acce luxa Curiae stylum Advocatus causarum curam non habeant, neque de facili de earum exitu, ubi non agitur de gratioribus, memoriam retinente; Probabiliter autem videtur, vel ita pro debitoribus iudicatum est, vel respectivae concordiam controversias terminasse, dum scriptum non fuit in Signature, ad quam debitores succumbentes semper recurrerent, sperantes commisionem cum clausula translativa executionis, qua denegata, ubi per assertum agitur de parvis suis non acquiescant; Et quidem sufficit causam reddi probabiliter dubium, ut in eo contra creditoris sit respondendum ob manifestam fraudem & captionem, quae sub huiusmodi cautelis ineget.

ROMANA NULLITATIS SOCIETATIS OFFICII

PRO FRANCESCO SERANTONIO

CUM N.

Causa disputata coram A. C. & resoluta contra Serantonium, postea concordatum.

An dissoluta societas per mortem creditoris absque eo quod factus esset locus lucro, illa renovari possit cum uno ex duobus hereditibus; Et quatenus id fieri non posset pro rata spectante ad coheredem absentem, An substineatur pro rata spectante ad eum qui contraxit.

S U M M A R I U M.

- 1 *Causa controversie.*
- 2 *Fructus non debetur post dissolutam societatem.*
- 3 *Contraria societas nomine absentis ad eum perfrictionem requiratur illius ratificatio expresa.*
- 4 *Unus ex pluribus hereditibus non potest exigere totum nonmen debitoris, istamque liberare, & n. 6.*
- 5 *Nullitas societas in parte insuit in totum, ac utile per inutile visatur.*
- 6 *De conclusione, de qua n. 4. & quando unus ex coheredibus contrahat, vel disfrahat super rotu.*
- 7 *De confidatione, ob quam exatio per unum heredem subsistat.*
- 8 *Ob coheredes vivunt in communione, tunc societas redditaria bene renovatur per unum heredem.*

DISC.

D I S C . IV.

E fundero eo, qui Serantonio Notario A. C. pecunias deliverat ad societatem officii sub periculo vita ejusdem Notarii debitoris ut conueniendum est cum ita ita contahendi, ex duobus hereditibus inquisitus, quorum uterque hestidatorem adserat, unus qui erat in Curia praesens, cohered absent, dictam societatem sub ejusdem Notarii debitoris vita periculo renovavit, atque per plures annos fructus exigit. Cum autem debitor ad fortis restitucionem pulsum appetet de illius satisfactione cum solutionibus post mortem creditoris factis sub nomine fructuum, qui absque dubio post disolutam societatem non debentur, cum in isto contractu non possit exigere fructus post cesatam societatem, quando cessat periculum, quod unice salvus huiusmodi fructus ab usura, Mantic. de tacit. lib. 6. tit. 2. n. 17. Zacc. hoc tral. 37. Duard. ed. lib. 2. c. 6. 5. 4. 9. 2. n. 2. & seq. decr. 262. n. 14. par. 4. rec. tom. 2. Romana Societatis officii 2. Maii 1639. Act. & passim.

Peculium vero falso per medietate non adserat, quoniam cum creditum, pro quo nova societas contraacta erat, pro medietate spectaret ad contrahentem, pro altera vero ad alterum absente. Hinc dicebam scribens pro debitore, quod intrabat in dilemma, aut coheres contrahit nomine utriusque, aut nomine proprio tantum; Primo casu requirebarat ratificatio expressa absentis ex firmatis per Boccacc. hoc tral. n. 212. Cyrtiac. corr. 252. n. 4. & 5. decr. 660. n. 3. par. 1. divers. & habebat in Romana Societatis officii pro Columna, hoc tit. dict. 9. ubi quod actus taciti, vel presumpti non sufficiunt, Atque hoc nomine communis dictam renovationem factam esse inuidabant verba instrumenti.

In secundo autem casu, quod scilicet coheres pro rotu credito eius solo nomine contrahit, patiter pro medietate debitor periculi commodum poterat non sentire, quoniam creditum hereditatem per coheredem non nisi pro sua virili exigere potest, quoties agitur de rebus dividitis, quidquid sit in individuis ad tex. in l. 1. s. si pecunia, ff. depositi, & l. 1. stipulatus sum, ff. silencium, ff. de iust. & fiducia. Abb. conf. 35. lib. 5. in fine Carocc. ad depositum par. 1. rub. sui iuxi ex hereditibus fol. 17. Grafs. de except. c. 5. n. 119. Et sic ubi causus per virili evenienti, potuerit coheres absens pro eius virili pergit forte ranquam debitum in eo statu, in quo de tempore mortis creditoris constitutum erat, Atque hinc interficabam ad nullitatem totius societatis, quoniam cum hac sic individua, utile viriatur, ideoque nullitas in parte insuit in totum, ex deducitu per Duard. de societate, lib. 2. c. 6. 8. 3. q. 1. n. 12. & 13.

6 Scribentes pro creditoribus insistebant in deducitu per Surd. cors. 359. num. 15. & seq. & per Rorato apud Duran. dec. 448. num. 19. quod scilicet unus ex hereditibus posset super totu contrahere. Sed hoc erat aequivoqui clarum, quoniam quidquid sit de veritate propositione firmata per Surd. loc. cit. cuius contrarium tenent idem Surd. cors. 415. n. 16. & Thefaur. decr. 4. n. 8. Argel. de acquire. posse. q. 8. art. 9. n. 208. cum iug. Salgad. in labry. par. 2. c. 4. n. 147. Cavaler. decr. 246. n. 7. Id procedit in causa quod alius coheredibus non compertibus, ac hereditatem non agnoscensibus, unus velit agnoscere totum, praesita cautione de restituendo viriles alii postea venientibus, & que apud forenses vulgo dicitur *caveta Surdi*; Sed hoc nill commune habebat cum causa questionis, dum uterque hestidatorem agnoverat, ideoque in utrumque transferat universum jus hereditarium activum & passivum, sed in quilibet pro sua virili ad tex. in l. prohareditatis, & l. adulita, C. de heredit. action. cum concord. late congestis, decr. 413. par. 9. rec. & tecum firmum remaneat dicebam, quod pra virili absentis, debitor in causa periculi non remanebat liberatus, & successice cessabat lucrum, quo sublatu non posuit deberi fructus.

Judex qui contra debitorum decrevit, non amplectens motivum, a scribentibus pro virili ex supra deducitu tanquam vere extra causam, se fundavit in eo, quod cum hestidatibus eius opulent, atque cohered absent, quatenus huiusmodi actum approbat noluerit, remaneat consultum in aliis bonis, potuerat coheres praesens totum illud creditum exigere, ac successice dictam novam societatem facere, in qua per actum occulatum fingitur solutionem praeficessum, iuxta naturam novitatis. Ac etiam considerabat, quod ubi id non procederet, adhuc debitor in causa lucri remanebat consultum super aliis bonis pro virili contrahentis, quae coheres absens possedebat.

Card. de Luca, Lib. V.

Istud mortuum in humano sensu aliquam probabilitatem habere videbatur, sed non videbatur legale, neque omnino tutum etiam de facto, quoniam dari poterat causus, quod intermedio tempore durantis hujus novae societatis, reliqua alia bona disparentur. Ac etiam dicebam punctum non esse in revelatione coheredis absentis, sed in postestate alterius contrahentis, an scilicet ille potuerit novare pro rotu, & ita per actum occulatum solutionis fibi facta debitorum in rotum liberare à priori debito; Si enim non poterat, sequebatur novam societatem initiat esse absque forte pro dicta virili, ac debitorum sub jacte certo damno absque certitudine luci. Eoque minus motu in trate videbatur ob cestantem affidantem facti, dum confabat utriusque hestidis nomine renovationem factam esse.

Credidi tamen, reflectendo ad veritatem, justam esse determinationem, quam ab initio pradixi, consulendo debitori, ut omni modo posset modo, concordiam procuraret, ut sequarum fuit, non quidem ex premissis, sed ex altero motivo per scribentes in contrarium non deducito, quod scilicet isti coheredes hereditatem possidabant pro communis, promiscue illam administrantes in solidum respectu bonorum existentium in locis, in quibus quilibet eorum respecti reperiertebarat; Quo posito resultabat, unum utriusque nomine potuisse integrum debitum exigere, vel novare, ex recepta juris proportione, quod inter socios, vel pro communis possidentibus, unus dicitur habere mandatum ab altero etiam ad obligandum in solidum, multo magis indubitate ad liberandum, ideoque debitor socialis solvens consocio totum debitum, liberationem consequitur, portisim ubi agitur de socio administratore, ex deducitu apud Cels. decr. 2. n. 1. cum secesserit habetur plures in sua materia sub it. de credito. Et fortius in presenti, dum coheres praesens fecerat actum, quem alter absens impugnat non potuerit, sequendo scilicet iudicium definiti, & continuando observantiam contractus ab ipso initi. Nunquam enim etiam tuandi, vel administratori imputari potest id, quod idem de dictis coheribus faciebat, ac utile reputabat, ideoque multo minus coheredes coheres, vel consocio, cum in effectu ista renovatione ex prudenti consilio inita esset, ne pecunia remaneat otiosa. Accidente praesertim observantia praesenter coheredes approbationem, ideoque licet succumbens, lauari datur determinationem.

ROMANA RENOVATIONIS

PRO JOANNE BAPTISTA THOMATO

CUM JULIO MAZZOLENO,

ET CONSORTIBUS.

Causa disputata coram A. C. & resoluta contra Thomatum, postea concordatum.

Fidejussor debitoris in societate officii, An possit in praedictum principalis absentis, vel ignari renovare societatem, five alteram ex integro, contrahere, aut priorem dissolvere; Et quid ubi ipmet fidejussor est etiam creditor, An id agere possit ad proprium communis.

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Fidejussor potest renovare societatem, vel novam pro prima dissoluenda contrahere in damnum principalis debitoris.*
- 3 *Quando id sit prohibitum, declaratur.*
- 4 *Contractus dicitur spectare ad eum, ad quem ille qui gesti, declaravit pertinet.*
- 5 *An idem potest esse creditor, seu utilitarius societatis, & fidejussor debitoris.*

D I S C . V.

D favorem Dominici Lencii de anno 1639. inita fuit 1 societas officii securorum 250. super quodam officio Cursoratus, & bonam fidem recognovit Joannes Baptista Thomatus, eique tanquam fidejussor acceptis Ludovicus Mazzolenus, quem Thomatus iuxta consuetam formulam indemnem levigate promisit. Cumque de anno 1645. per O 3 mor-

mortem Cursoris dissipata fuisse societas praedita, atque Lencius egisset pro restitutio[n]e fortis contra Mazzolenum fidejusserunt; hic societatem praeditam renovavit cum dicto Lencio, qui illinc ad aliquot mens[is] declaravit praeferatam societatem, tam primo loco contractam, quam deinde renovatam, ab initio ad ipsum Mazzolenum spectasse, ut potest de eius pecunia contractam, ipsumque Lencium non habuisse, nec haberet nisi nudum nomen. Quibus peractis Thomas per plures annos continuauit eamdem solutionem fructuum, quam usque ab initio contracta societas statuis temporibus facere solebat, usquequo dicti Mazzoleni interim defuncti heres sub eiusdem Lencii nomine dictum debitorum pulsavit coram A. C. dicta societate ad fortem praeditam restituendam, unde debitor pulsis habita notitia mortis Cursoris sequitur anno 1645, per quam prima societas dissipata erat, proindeque eius vigore absque dubio fructus exi non potuerant, oportebat de imputatione in formam fructuum, a dicto tempore circa solutorum, & respondentis actore de ejusdem societatis renovatione facta, replicabatur usus id ipso ignoto, & non consente[n]te fieri non posse, unde restricta ad hunc punctum disputatione.

Pro actore scribentes, quibus iudex adhuc, se fundante in autoritate Rota, decr. 23. i. par. 2. dicitur. & decr. 60. post. Zucch. de socio, ubi firmatur fidejusserunt posse in damnum principalem pro eius indemnitate, ac pro se libe[r]ando a molestia creditoris cum urgentis ad restituendum fortis, (ubi praefectio etiam est obligatio tanquam principalis principaliter, & in solidum) renovare societatem officii, seu pro equivalenti summa prioris dissoluenda alteram contrahere. Atque supponetur istam opinionem in Curia, praefectio vero in dicto Tribunali A. C. usi uero receptam, quemadmodum in Hortana pro Capitalia C. & heartris, de qua[m]bus de usuris, & interest, ubi generaliter de articulo. Ab & quando si d[e]f[er]tor possit capere pecuniam ad interest in damnum principialis debitoris, d[ic]t. 34.

Scibens pro debitore, credebam, etiam cum aliquo sensu veritatis, non esse in causa dicta conclusionis, alioquin in fructu vere, illam enim procedere credebam, ubi fidejusserunt per creditorem urgeant, ita & taliter quod cogatur dictum novum actum facere ad impediendas molestias reales, vel personales, quas ipse alias passurus esset, cuncte lex ei succurreret videantur de mandato pre sumpto, quod ita in actu fiduciabili pro eius relevatione a principali debito habuisse videantur. Secus autem usi ipse indejor solvit debitum principali creditori, ita ut ipse effectus sit principalis debitoris creditor. Tunc enim quia non agitur de impediendas molestias ne inferatur, sed agitur de se reintegrando de proprio credito, ratis scilicet celsus, atque receptum est non posse fidejusserunt accipere pecunias sub usuris in damnum principialis absque illius speciali interpellatione deducatur per Rotam decr. 34. num. 2. post Cenc. & post Duard. eodem trax. & decr. 20. num. 22. cum legg. post Zucch. de oblig. Camb. ex in aliis frequentier, cum celer ratio, ob quam dictum mandatum presumptum intrat, & sic distinguendo habetur latius, & ex professo deducatur in dicta Hortana, discr. 34.

Et hunc dicebam causam nostram controversem, quoniam cum Lencius declarasset ab initio eius nomen simulare appolitum est, atque dicta societas commodum, & in commendum ad dictum Mazzolenum spectasse. Hinc proinde a principio dicebatur proprius ac directus creditor, perinde ac si d[ic]t[us] est, & immediatae congraviter, ille vero, qui nomen praefecit, nunquam interveniens, ex deductis per Butat. decr. 733. Cavalier. acc. 221. & 243. decr. 153. par. 7. rec.

Et bene verum, quod ob illam pluralitatem personarum, que in eodem subiecto diversis respectibus in iure frequenter habentur, præterim sub iis de cambis, d[ic]t. 1. & seqq. considerabam ex iis que habentur d[ic]t. seqq. & in Camerino, societas officii hoc eadem iis. d[ic]t. 8. celsitate incompatibiliter, nil prohibebat, quin idem posset esse societas utilitarius, & socii debitoris fidejusserunt, cum recte societas ad effectum periculi, & similes posset esse fidejusserunt, cum obligatio cum apocam nominavit Prantilla Bartholomei matrem, sed hac nominatione non obstante, de mense Septembris 1640, ab eodem Andrea dicta societas renovata fuit, dictaque renovationi accusarunt Felix & Ruffinus. Obiit Prantilla de mense Martii 1643, superfluite Bartholomeo filio & herede beneficiario, sed soluto fructum ab initio usque ad mense Augusti 1645, in quo societas dicitur fuisse, continuavit sub nomine Andrea, sub quo renovata fuit de mense Octobris sequentis usque ad mensem Septembris 1648, quando denudata dicta fuit absque ulteriori renovatione. Ruffinus vero alterius officii posse non unam initit societatem cum Ascanio & Prospero fratribus de Coltagutis in solidum, & duas cum

pediendo molestias, ne sequantur, facere idem, quod alias ut supra facere posset, si ageretur de tertio creditore, cum celsante fraude usurparum, vel alterius legalis prohibitions, in iure non reputatae dannata, ut est alter simulationis veritatis actus, quia nil debitoris intercessit se esse unus, vel alterius debitorum, ex iis, que pariter habentur plures (sub iis de cambis), unde in casu occurrentia esset cogitandum.

ROMANA SOLIDATIONIS COMPUTORUM PRO RUFFINO PLEBANO CUM ASCENSIANA BRUNORA.

Dicibus pro veritate.

An unus & idem possit esse debitor & creditor societas officii, & quando id sit compatibile. Initia societas inter officiales & duos creditores in solidum, pecuniae dátore, An per mortem unus ex iis societas dissipatur. Quando dicatur valida societas initia cum absente, de cuius ratificatione tacite appareat per exactiōnē fructū.

S U M M A R I U M .

1. Facti series.
2. Societas substantia potest esse p[ro]nes unum, quemvis multas & gen[us] alterum.
3. Societas officiata per mortem cedentis, non cessari.
4. An unus, & idem possit esse in societas debitor & creditor, & de pluribus similiter.
5. Quando clavis admittatur concursus plurium personarum incompatibilium in uno sub i[us]to.
6. Societas sicut per mortem unus ex iis obligatur quoad omnes cessat ex contraria voluntate etiam per se impetu.
7. De causa, in qua societas per mortem unus ex iis non dissipatur.
8. De societas velutum non dissipenda per mortem unus, & de ratione.
9. De materia text. in l. scriptura, super scripturis privati & non notariis.
10. Solatio fructum ex probato sufficiens ratificationis.
11. Quando sociatio presumpta non sufficiat, sed requiri ex expressa.

D I S C . VI.

I Nita societas super dubius officii Notariatus inter Fe[der]icem, Ruffinum, & Bartholomeum, inter alia conventum fuit, quod ille, in cuius persona officium residere contigerat, ejusque exercitum, & administrationem haberet, posset pecunias pro illius pretio necessarias ad societatem officii sumere, cum obligatione aliorum accedendi, tam primis societatis, quam aliis, quas pro iis extinguis contahere contigerat, quodque ex officiis utilibus, prius detrahenda essent interuersa d[ic]t. societas, etiam ageretur de pecunia ab uno ex iis sociis implicata, residuum vero dividit haberet. Quare Bartholomeus de mense Decembri 1633, pro summa fructorum 7450, societatem initit cum Rapualdo, qui de mense Augulti 1636, illam de conferre Bartholomei celsus Andrea acquirenti pro persona nominanda, & eadem die per apocam nominavit Prantilla Bartholomei matrem, sed hac nominatione non obstante, de mense Septembris 1640, ab eodem Andrea dicta societas renovata fuit, dictaque renovationi accusarunt Felix & Ruffinus. Obiit Prantilla de mense Martii 1643, superfluite Bartholomeo filio & herede beneficiario, sed soluto fructum ab initio usque ad mense Augusti 1645, in quo societas dicitur fuisse, continuavit sub nomine Andrea, sub quo renovata fuit de mense Octobris sequentis usque ad mensem Septembris 1648, quando denudata dicta fuit absque ulteriori renovatione. Ruffinus vero alterius officii posse non unam initit societatem cum Ascanio & Prospero fratribus de Coltagutis in solidum, & duas cum

Pars IV. de Societ. Offic. Disc. VI.

215

cum Valente, & Scotto, declarantibus eas spectare ad F[ab]rium ipsius Ruffini fratrem.

Cum autem inter predictos Ruffinum, & Bartholomeum plures essent habentes controversias, tam judiciales, quam extrajudiciales super redditione rationum hinc inde, ac demum inter Ruffinum, & Ascensianam Bartholomei defuncti heredem, conventionem esset de illis coram Arbitrio benevolè terminandis. Quamvis ex parte Ruffini Ego tanquam Advocatus ad ejus iura tueri esset assumptus. Attamen ad dictas controversias facilius terminandas, ipso etiam laudante, volui tanquam teritus inquirere veritatem, quod summopere profuit ad quietem exinde cum concordie sequestrum.

Plures igitur erant controversiarum puncti, quorum maior pars constituit in iudo facto, de quo ad Advocatos inquirent non pertinet. Quo verò ad ea quae juris sunt, de tribus erat quatuor. Primo scilicet, an societas contracta per Bartholomeum cum Andream ad modum Prantilla ut supra, durasse diceretur post obitum dicta Prantilla sequitur de anno 1643, ita ut dicto tempore circa Bartholomeo bonificari nos deberent dicta societas fructus, ut Ruffinus prætendebat.

Secundum est conversus. An Ruffino essent bonificandi fructus soluti post mortem unius ex dictis fratribus de Coltagutis sequitur de anno 1638, prætentande herede Bartholomei, ex tunc dictam societatem fuisse dissipatur. Et tertio an pariter eidem Ruffino bonificandi essent fructus societatum initiatum cum Valente, & Scotto absentibus, de quorum ratificatione solum confabat per quamdam epocham privatim de entitate suspectam.

Circa primum punctum, tres intrabant inspectiones. Una scilicet, an societas dissipula esset per mortem Prantilla, stante superviventia Andrea. Altera, posteo quod non esset dissipula, num celsus diceretur ratione incompatibilitatis, ita cum idem Bartholomeus, qui erat officialis, & socius paup[er]is, ob superventum vultum hereditarium Prantille creditricis effectuerat creditor, & socius activus. Et tercia, num sublinetur ultima renovatio sub ejusdem Andrea nomine facta de mense Octobris 1645, stante quod pecunia spectabat ad ipsum Bartholomeum tanquam Prantille heredem.

Supra prima dicebant sentire difficultatem contra Ruffinum proprium clientem, quoniam societas substancialiter erat inter Andream, & Bartholomeum, idemque unius stirborum ad effectum dissolucionis attendenda erat, non obstante, quod Andrea socius activus declarasset societas contracta per Bartholomeum officia, & sub iis de fidejussione habebat, nec in manibus pecunias sociales, ita ut nulla subfesset necessitas novam societatem contrahendi, cum tunc in mala fide versatus diceretur, atque ad illam convincendam fatus considerabiliter esset persona simularis.

E[st] converso super secundo puncto, pro Ruffino contra prætentiones Bartholomei respondendum credebam. Licer enim regulatiter per mortem unius societas dissipatur in totum etiam quod illam præfertur ultimam renovationem constdere dicebam in facto. An feliciter de e[st] tempore Bartholomeus ex officiis emolumentis haberet necessitas novam societatem contrahendi, ita ut in mala fide versatus diceretur, atque ad illam convincendam fatus considerabiliter esset persona simularis.

Iccl[esi]ique receptum est, societas officii vacare, vel diluvio per mortem cedentis, seu ejus, sub cuius nomine inita est, non autem per illam celsiorum, seu utilitatis, ut fidejusserunt per Rotam habetur post conf. 15. Farin. numer. 90. & 91. Seraph. decr. 1210. numer. 1. decr. 367. part. 4. recent. tom. 2. Zucch. de societ. numer. 270. sub iis de contrariis in genere, ac sub altero de credito. Talemque fuisse intentionem partium, ultra plures circumstantias facti, probari ponderabam ex subsequente observantia, quia voluntariis & conventionem probat, ut in his terminis societatis officii in Romana societas officii 26. Junii 1652. & 22. Junii 1654 coram Celio inter suar[er] decr. 156. & 190. in causa, de qua supra, discr. 2.

Præterea dicta regula de societate dissolvenda in totum etiam respetu superfluitus, propter materialis, propter fidejussionis, et in ea societate, quia inter plures inita, omnibus est aequalis & aequi principalis, ita ut omnes tanquam diversa membra pariformiter concurrant ad efformandum unum & idem corpus sociale, per unius membra deficientiam dissolvendum. Secundum autem ubi agitur de societate, que per duas tantum personas, ut in presenti constitutur, inter officiales scilicet, & pecunia datorum, quia si haec secunda persona formaliter constitutur per plures materiales, arcam omnes pro una habentur, ita ut deficitia unius personae materialis non dissolvat societatem contractam per eos in solidum cum testio. Ubi enim plures activer[er]e, vel passive aliquem auctum in solidum agunt, quilibet ex eis personam integrum debitorum, vel respectivae creditoris representat. Adinfrat eorum, quia habemus de societate contracta cum corpore collectivo, puta cum Capitulo, Collegio, Congregatione, Communitate &c. quia si moriantur unus, vel nemo potest esse dominus, & feudarius, seu emph-

Card. de Luca, Lib. V.

O 4 vel

vel plures ex Canonis, vel cibibus, aut personis illud corporis constituentibus, non per hoc istud cedat, quod alii defecti, vel legitime impedit etiam in uno eft representante ut sub tit. de Canonis, & Capitulo. Et de societate contracta cum corpore collectivo, Paris, conf. 82, num. 32, lib. I. Felic. de facies, cap. 32, num. 15.

8. Et habemus quotidianam in appaltibus vectigalium, in quibus Princeps, vel Reipublica gerit unam per sonam locatorem, vel locum, plures vero appaltum, seu vectigalium administrationem subcipientes gerunt alteram conductoris, vel confocati, quoniam licet iſi inter se dicant loci illius negotiorum in appaltum, vel administrationem, seu societatem suscepit, nihilominus quod Princeps, vel Rempubliam dicitur soſetas colligativa, ex non semel deductis in sua materia gabellatum & vectigalium sub tit. de Regalibus, & consequent, unam personam tantum formalem representationem, non collantem ex cessione aliquippe persona materialis. Ideo recipiunt eff societates appaltum & vectigalium per mortem unius ex sociis non dissolvi, ex deductis in dicta sua materia, & per Michalor, de facribus, part. 2, cap. 40, num. 27, & seqq.

Et nihilominus cum Ruffus doceret se de facta solvisse alteri creditori superstiti fructus. Dicebam saltem dictas rationes sufficere ad inducendum in eo piftam creditulationis societatis, ita ut propter ea de culpa in sua administratione convinci non valeat, arque solutiones factae in causam fructuum sibi debent bonificari.

9. Denum circa societas initas cum Scotto & Valente, de istorum ratificatione expresa constabat per apothan, unde propter ea solo factio cessaſat queſio. Non obstante praeterea possibili antida, quoniam cum ista contineat delictum falsitatis, in dubio non est praefumpta. Suspicio enim, qua in hujusmodi scripturis privatis trito teste non notaris inducitur per text. in l. scriptura, C. qui potior in pign. habeatur, procedit, ubi talis scriptura deducitur in concuso creditoris, vel alterius habentis publicum instrumentum, ac ad effectum anterioritatis, ita ut tota vis sit in tempore, de quo principaliſt disputatur, & ubi scriptura est ipsius debitoris, de quo probabilitate suspiciatur potest quod indigenis pecunias, pro his habendis ita curat fraudare creditoris, quibus premittit. Secus autem, in aliis materiaſ indiferentibus, utrum semel habetur sub tit. de credito, & claruit probat lectura ipsiusmē textus, qui das in propoſito constituit partes, ut latius advertitus in Romana donationis de Cessis sub tit. de fed. dīc. 94, ubi de materia dicti text. in l. scriptura. Maxime quia scriptura non est debitoris, vel alterius intercessari, sed duorum territorum probata fidei, nullum proprium interesse habentium nam licet societas sub eorum nominibus cantarent, nihilominus illatum commodum pertinet ad Fabium, unde propter ita cessaſat omnis difficultas.

10. Accedente quoque continuata ſolutione fructuum, qua ubi sola, & de per se non sufficere, fatis tamen attendenda venit pro minimo veritas dicta scriptura, ex regula, quod nemo presumatur iadare num, idoque ſolutions regulariter presumuntur facta ex cauſa debita, ut in Romana pecuniaria 18. Junii 1646, & 7. Junii 1647 coram Corrado, quare fecunda est dīc. 74, par. 10, rec. utroque in fine, & plures habent prefertim sub tit. de cambio & sub altero de usris.

Præterea ubi etiam ſola continuata ex aſio fructuum adefeffit, illa ad effectum hujusmodi ratificationis ſufficere videtur juxta dīc. 300. Millini, cum qua pertransit Zacc. hoc in n. 397, ac pertransire videtur Curia in praxi. Multo magis ubi concurrit etiam ſcriptura, ut quoque concurreat m. d. dīc. Millini. Negue huic tacita ratificationi ex fructuum exactione reſultanti, adverſantur ea, quae de exclusione conſensus ratit, & praefumpti ratione ſubiecta materia habentur in Romana pro Cefate Columna infra, dīc. 9, quoniam difficultas haec interat, ubi agitur de mutatione periculi vita, fed de nominatione perſone, vel ad alios similes effectus, in quibus adēſe potest fraud ex parte creditoris ita effugere volentis periculum, ut inſinuator in eadem dīc. Millini, 6, & deducit in dīc. 9, que ratio in praefenti non intrabat.

Hinc propterē dicēbam non intrare questionem per alios hinc inde ſcribentes excitatam, an ſocietas poſſet alteri cedi immo ſocio, de qua late idem Olea, titul. 3. quāl. 5, quoniam hujusmodi quaq̄ia intrat ad effectum inspicendi, an cessionarius per cessionem ſit ſocus, ita ut ſocietas ſubſtantietur in eius perſona, qua ad effectum dissolutionis, vel luci attendi debet necne, ad quem effectum requiritur formalis novatio juxta terminos text. in l. 4. ff. de novationibus ex deducitis per Oleam ubi ſupra. In praefenti autem, firma remanente ſubſtantia ſocietas in ceden- te, punctas erat. An cessionarius exercere potuerit illam facul-

ROMANA NOMINATIONIS PRO PETRO FRANGIO C U M N.

Causa disputatus coram A. C. incertus
et exitus.

An cessionarius ſocietatis officii mutare poſſit per ſonam, ſub cuius vita periculo illa currere debet, ac exercere talenti nominandi, ſeu mutandi ſacrum ſocio cedenti attributam. Et de materia diſolutionis ſocietatis, quando illa ſequi dicatur per mortem cedenti, vel per mortem cessionarii.

S U M M A R I U M .

1. Causa controverſia.
2. Societas ſolutio per mortem cedenti non cessionarii.
3. Cessionarius dicitur procurator cedenti in rem propria, & facere poſſi omnia que per procuratorem geri poſſunt.
4. Ad mutationem periculi vita requiratur mandatum ſpeciale.
5. An ſocietas poſſit cedi ſocio iroitio.
6. Causa in quo attendatur per ſonam cessionarii, ſed reſiceretur.
7. In feudis non attenditur ſimilatio.

D I S C . VII.

I. Nita ſocietate inter Frangii authorem, & officialem, pro que N. colitigans bonam fidem recognoverat, cum facultate creditori attributa nominandi, ſeim immunitam aliam per ſonam, ſub cuius vita periculo ſocietas currere debet. Cum creditor predictus hanc ſocietatem cedens Frangio, hic adimplente formula preſcripta per Reformationem Pauli V. per ſonam mutavit. Sequuta vero deinde morte dicti primi cedenti cedens, praetendere coepit debitor locum ſacrum effe lucro, ex recepta proportione, quod ſocietas diſolvi dicuntur, & de conſequenti etiam lucrum fieri per mortem cedenti, non autem cessionarii, cum in illo ſubſtantia remaneat, ac dure ſocietas, cuius ſolum communium tranſiſt in cessionarium, ut decimus fuit per Rotam de annis 1563. & 1564, apud Farin, conf. 15, nu. 90, & 91. Zacc. hoc in n. 270. Boccacc. cod. num. 181. dec. 367. part. 4. rec. 10. ac ita paſſim recipit uſus.

Non impugnando ſcribens in contrarium propositum, quod prediſcam, Dicēbam quod ſicut ipſe cedens, in quo ſocietas eſt ſubſtantia dictam ſibi attributam, facultatem immunitam periculi vita, poſter exerceſt per procuratorem, ita ejusdem cedenti nomine id facere potuit cessionarius tangquam illius procurator in rem & utilitate propria, quia in omnibus dicitur cessionarius habiliſ ad exercendum omnia, quae exerceri poſſent per cedentem, exceptis iis, quae ſunt mere perſonalia, & alteri demandanti non poſſant ad text. in l. empor. Cod. de bared. vel action. vendit. ubi omnes, de quibus Surd. conf. 22. numer. 16. Capys. Latt. decī. 16. numer. 4. Rota decī. 30. num. 4. & 106. numer. 3. part. 5. recent. plen. Olea de cessione, tit. 1. quāl. 2. numer. 37. cum ſequent. Quicquid enim sit, an ad hujusmodi actus ſufficiat mandatum generale cum libera &c. ut voluit Felic. de ſocietate, cap. 35. numer. 22. & Zacc. eodem num. 43. Vel requiratur ſpeciale, ut incidente al fine authoritate dicis Ridolph. in eis præ ſaxi, ad huc in cessionario dicitur adeſe mandatum ſpeciale ex deduc- tis per Oleam ubi ſupra.

Hinc propterē dicēbam non intrare questionem per alios hinc inde ſcribentes excitatam, an ſocietas poſſet alteri cedi immo ſocio, de qua late idem Olea, titul. 3. quāl. 5, quoniam hujusmodi quaq̄ia intrat ad effectum inspicendi, an cessionarius per cessionem ſit ſocus, ita ut ſocietas ſubſtantietur in eius perſona, qua ad effectum dissolutionis, vel luci attendi debet necne, ad quem effectum requiritur formalis novatio juxta terminos text. in l. 4. ff. de novationibus ex deducitis per Oleam ubi ſupra. In praefenti autem, firma remanente ſubſtantia ſocietas in ceden- te, punctas erat. An cessionarius exercere potuerit illam facul-

Pars IV. de Societ. Offic. Disc. VIII.

ditor, ita ut ad eis comodiū continuet, & duret ſocietas.

S U M M A R I U M .

1. Facti ſeries.

2. An ſocietas officii contrahi poſſit per eum qui eft officii reſervatarius.

3. Erat per Titulararem, ubi ad eſt reſervatarius.

4. An officiaſ poſſit effi creator ſocietatis in prejudiciū cognoscens bonam fidem.

D I S C . VIII.

I. Atinus Broilius emit officium Notariatus caſarum ci- viliū Tetra Nontechii ſub nomine ac in faciem Joannis ejus filii, cum reſervatione decreti ſuper libera, & omnimoda diſpoſitione, tam fructuum quam pretii ejusdem officii in forma, unde propterē juxta conſuetam obſervantur, quamvis officium ſub nomine dicti Joannis canaret. Attamen ipſe Latinus officialis per ſonam, & partes, tam in preceſione emolumenorum, quam in omnibus gerebat, arque ipſe Virgilio ſub auctoritate Anſaldi Caſtellani, & Johſeph Cerelia, qui vere dictas pecunias recipiebant bonam fidem recognoscendo ſe obligarunt in forma reſervare indemne dictum Latinum, in coram gratiam nomen & officium pteſtant. Deinde vero idem Latinus perſolati ſequenti ſumma, predicta ſocietatis cessione multum interef. Cod. ſi quis alteri, vel ſibi cum concord. per Buratt. decī. 733. & in hiſ terminis poſtra ſimulationis probatione, admitti videut decī. 367. part. 4. recent. tom. 2. Poſtulatim quia dabuntur multa adminicula, quod debitor effe in dicta ſimulationis confeſſus. Verum reſervando ad veritatem, credobam, ut pati ab initio inſuſiu, hoc fundatum eſt par tumtum, unde propterē iusta viſa eſt determinatio, quoniam poſtro etiam, ut debitor ſcierit ſocietatem contrahi de pecunia alterius, & ad eiusmodum, hoc tamen non tollit ipsum factum, quod eo ita volente ſocietatis ſubſtantia in altera perſona refideret, ex eis, qui habemus in finili ponderata etiam per Rotam dīc. 367. de officiis, vel locis monteſ ſacabilibus, qua per aliquem de propria pecunia cum reſervatore libet, diſpoſitionem emuntur in faciem, & ſub nomine alterius, quoniam Principi, vel alteri venditori beni id innoſtit. Sed hoc non tollit, quin ſubſtantia officii, tam ad effectum valerationis quam alios in altera perſona refideret, quamvis commodities ea omnimoda diſpoſitione effe alterius, qui conqueri non poſſet, dum poſteracum agere direxte cum ſeipſo, & tamen ita volit.

7. Ideoquæ ad inſtar eorum, qua habentur in feſtis, cum quoniam regoli hujusmodi jura recte metiuntur, intrare non videut Rubrica, & titulus, plus valere quod agitur, quam quod ſimilare conceperit ex deducitis per Marin. reſolit. 38. lib. 2. & Rotam in Rofanen. decimarm coram Eiſcio impref. apud eundem & reperit. decī. 100. part. 9. recent. & ſepiu in ſua materia ſub tit. de feud.

C A M E R I N E N . S O C I E T A T I S

O F F I C I I

PRO JOANNE ET ANTONIO MARIA
DE BROILIS

CUM ANSALDO CASTELLANO,
ET JOSEPHO CERESIA.

Causa disputatus coram A. C. & puto reſolutorius
pro Broiliis.

An ſocietas officii contrahi poſſit per eum qui non eſt officii titularis, ſed fructuum emolumenorum reſervatarius. Et quid eſt conveſto, an contrahi poſſit per Titulararem, ubi alter eſt fructuum & emolumenorum dominius, & cum diſco de ciatione perfranſent Broili. hoc trahit. num. 27. cum ſeq. Duard. codem lib. 2. cap. 6. §. 1. q. 4. ubi candem decisionem registrat.

Hinc difficultas poſſit ſevidetur in caſu conveſto, ubi ſeſcile ſocietas contrahit per titularem illius officii, cuius alter eſt reſervatarius, quoniam licet ejusdem officii ſubſtantia in eo reſideat. Attamen cum non habeat dominum, & diſpoſitionem fructuum & emolumenorum ad alterum pertinentium, deficeret videut ſocietatis ſubjectum. Et propterē quamvis Rotam in Romana ſocietatis coram Gypſio relata per Duard. ubi ſupra, quāl. 5. & impref. poſt Broili. hoc trahit. decī. 31. pro validitate ſevidetur, Attamen Broili. num. 46. Duard. dīc. quāl. 5. contrarium ſentient, dicēque deſcioni respondere conantur. Sed quicquid ſit de inuiſus, vel alterius opinione veritate, quam adhuc occaſio non praebeuit examinandi, primus caſus cadens ſub controverſia videbatur remanente planus.

Quo vero ad alterum punctum, neque mihi, neque ſcribenti in contrarium conceperit fuit videut authoritatem in terminis, undi illum diſcurrendo per rationes, vel ſimilia, ut faciendum eſt, quando non habemus authoritates ſpeciales bene fundatas, cum in hiſ verē & proprie conſtat ſcientia, ac dignoſcarat Doctor bene fundatus, Quando Latinus officii reſervatarius eſt verē debitor, quia ipſe pecunias habuifet, arque ſocietatis fructus ſolvere debuifet, tunc incompatibilis eſt clara, dum abque mixtura juris tertii idem eſt debitor, & creditor, ac

socii activus, & passivus, seu socii sui ipsius. Ubi vero adest mixtura juris tertii, quia contractus commodum, & incommodum pertinet ad illos, qui pecuniam receperunt, ac bonam fidem recognoverunt, dum ut sepius in praecedentibus haberet, in hujusmodi societatis cessionarium non transit illius substantia, sed solum commodum, quod debitoris nil interest enim unius, vel alterius, dum non alteratur periculum, ex quo debitor lucrum sperat. Et tunc nil videatur repugnare, ut idem officialis dictum commodum obtineat, maximè ubi provenit ex intervallo, nullaque adest fraude, ex illo in terminis similibus commoditatis penitus Ecclesiasticae compatibilis in ipso metu beneficiario, & rursum, seu commoditatis feudi, & emphyteutis in ipso metu. Domino directo ponderata sunt in Romana solidatione computorum hoc eodem tit. disc. 6. Et iuxta premisa credidisse resolutum, moderando scilicet inhibitionem per debitos obtentam a mandato executivo contra eos relaxato per judicem primam instantie de partibus. Neque occasio praebuit huc quicunque punctum prae dictum alia disputare, ut ita maturius veritas indagari posuerit.

ROMANA SOCIETATIS OFFICII.

PRO CÆSARE COLUMNA CUM CARDINALI MANCINO TUNC PRÆLATO.

Causa decisus per Rotam pro Columna.

De fructibus non debendis post dissolaram societatem per disdictam; Et de renovatione societatis facta per solum officialem absente credite, An valeat, & an sufficiat ratificatio tacita & conjecturalis.

S U M M A R I U M .

1. *Facti series.*

2. *Fructus non debentur post disdictam societatem non obstante pacto.*

3. *Ad perfectionem, & validitatem societatis initia, vel renovata cum absente requiriuntur ratificatio expressa, & non sufficit tacita.*

D I S C . IX.

Cæsar Columna Notarius Tribunalis A. C. super dicto eius officio, sub propria vita periculo, de anno 1641, societatem inuit fecit, 1000, ad favorem Octavii Spadae, qui de anno 1642, illam cessit Jacobo Gambe post sex mensibus illam dedit, sed de anno 1648, idem Cæsar eam renovavit ad favorem dicti Gambe absenti in munere Auditoris Avenionensis, qui de anno 1652, societatem prædictam cessit Cardinali Mancino tunc Prælato, sub narrativa, quod illa initia esse de anno 1641, ad favorem Spadae, dictæque cessionis instrumentum stipulatum fuisse præsente ipso metu. Cumque de anno 1654, sequuta fuerit mors dicti Spadae, Cardinale prædicto pulsante Cæsatem ad solutionem fructuum, excipiebat iste ad illos non teneri stante societatis dissoluzione per disdictam usque ab anno 1643, non curata renovatione utpote facta cum absente nunquam ratificante. Hinc proinde introducatur causa coram A. C. sententia absolutior debitoris prodit, & commissa per appellationem causa in Rota coram Merlino, sub die 2. Maii 1659, pro eodem debito quoque prodit resolutio, non deberi scilicet fructus post finitam societatem, quamvis pactum expressum ad esset, quod etiam societas disdicta currere debenter fructus, quoniam cestante periculo illi circa usurariam laborem debeti non possunt, neque in hoc partium conventio quicquam operari potest juxta votum Accoramboni relatum per Farinacc. cons. 15, sub num. 84. Ciriac. controv. 252. num. 42, cum aliis in decisione de super edita.

2. Quo vero ad punctum renovationis, ad quem tota disputatio trahitur, Ego scribens pro debito, principale fundatum tam coram A. C. quam in Rota constitutum in eo, quod illa facta esset ad favorem absenti, de cuius certa, & expressa ratificatione non constabat, ut requiritur, non suffragante tacita, vel præsumpta deducta ab

exactione fructuum, vel aliis administriculis, firmant Zachei, hoc tract. num. 395. & seqq. Boccace, eodem num. 121. Ciriac. controv. 252. numer. 4. & Rota decif. 660. num. 3. part. 1. diversi. Ex ea clara ratione, quod cum agatur de materia differenti subiecta periculo vacationis, quod unicè salvat contractum, consensus debet esse expressus ad tollendum claudicationem ac fraudem, in qua creditor versari posset, ita sub hac incertitudine effingunt periculum, ac sine eo exigendo fructus ad rigorosam rationem 12. pro centenario. Potissimum quoniam actus exactionis fructuum remanebat æquivocus, utpote referibili etiam ad primam societatem quamvis disdictam stante pacto cursus fructuum usque ad refutationem fortis.

Clarissimum vero pro exclaudenda ratificatione prædictæ considerabam formam cessionis concepte de prima societate inita cum Spada, ex hoc enim deducebam inevitable dilemma, quod aut Gamba absens illam fecit, aut ignoravit. Si ignoravit, pretendi non posset ratificatio, cum consensus, & voluntas non transahant ad ignorata. Ecce scivit, clara resolutio probatio, quod noluit approbare, dum non istam, sed aliam præcedenter cestaret.

Rota super punctum consensus expressi juxta dictas autoritates nihil firmare voluit, sed relato tantum incidenter motivo, principale fundamentum constituit in eo, quod Ego etiam deducebam pro ratione exclusiva ratificationis ut supra, quod feliciter non secundum, sed primam partem in contractu deducere voluerit. Verumtamen usque sic, sive id capitur pro fundamento principali, five pro proportione diversa voluntatis ut supra, justa, & probabilis via est resolutio, cui proinde altera pars acquevit, accipiendo fortem, cuius diminutioni ex aliquibus fructibus solutus praeterea debitor ut credo per concordiam cestaret.

Ad mortuum vero præfentis adhibita per debitorum instrumentum cessionis, respondebatur, quod cum ageretur de induendo contractum omnino novum, requirebatur consensus expressus, per quem debitor novata societas agnosceret in novum socium cessionarium, in quo societas tanquam ex novo contractu principaliter substantiatur, quod ex tenore contractus constabat partes facere noluisse, unde proprieta dicta præsentia ad eam cessionari cautelem referibilis remanebat, ut ita debitor cessus non posset solvere debitum cedenti adnotat. in l. 3. C. de novae. Et quamvis ex parte actoris diceretur ad hujusmodi renovationem probandum debitorum deinde expressum consensus prædictæ referendum decreti ad favorem Mancini novi cessionari super officio, quod sufficeret magnum motivum, nihilominus debetecies justificatio in facto.

ROMANA SIVE &c.

*Votum suppressis nominibus ad positionem cuiusdam
Cardinalis Arbitri.*

An in societate officii, fructus decursi converti possint in fortem principalem, novam societatem ex eis creando.

S U M M A R I U M .

1. *Quod fructus societatis officii non possint converti in fortem.*

2. *Quid in causa.*

3. *Noratur differentia inter societatem officii, & causam.*

4. *Fructus societatis officii habent speciem foris principalis.*

D I S C . X.

Remissa in fatis qualificatum Cardinalem, verbo tenus, ac extra judicialiter decisione controversie. An fructus decursi cuiusdam societatis officii in alteram societatem tanquam foris converti potuerint, & an intraret necesse anatocismus. Atque à dicto Cardinale consultus de anno 1651, expertus de recenti pluries sensum Innocentii X. tunc teguntur super denegatione sanatoria census creati ex fructibus decursi alterius census, ex isto fundamento, quod hoc est, species anatocismi damnati etiam de jure civili in final. Cod. de usuris, foris vero de jure Canonico ex deductis per Merlin. decif. 409. aliis 301. part. 5. recent. cum aliis in sua materia sub tit. de usuris, ac etiam sub altero de censibus, in cuius terminis, quod nullitas cen-

Pars IV. de Societ. offic. Disc. XI.

census constituti ex fructibus conveniret etiam à jure commun. & seclusa Bulla Pii V. sententia Rota dec. 379. post Cenc. cum aliis praesertim in Traen. sub tit. de cens. disc. 2. fui in voto negativo.

Verum hujusmodi voto post plures annos reviso, contrarium videbatur probabilius. Tum quia etiam in censibus, cestante necessitate solemnitas praescriptæ per Bulam Pii, in puncto juris communis anatocismus invenire non viderit, eo quia ob demortum fortem principalem fructus staret videtur principaliter, & de per se independenter à forse, ita ut verè & propriè accessionum nomen ac naturam non habeant juxta decisionem 254. Franchi cum aliis in dicta Traen. ubi quod de jure ac seclusa Bulla Pii tales fructus converti possint in fortem, unde propterā sub Pontificatu Alexandri VII. & Clem. IX. Successorum Iepius ac paucum sanatio etiam in hac specie concedi conseruit, euodemque sensum scio, quod sub Innocentio habebant saltem pro majori parte Vorantes Signatura, qui tamē experti contrarium sensum Pontificis, illum non proferabant.

Clarissimum vero in fructibus hujusmodi societatis, que dicti potest continere jure vitalitatem cum continuo periculo totalis depriditionis foris principali, quod non est in censu, ubi licet sors reputetur demortua ob irreperibilitatem. Attamen ejus substantia semper, & in perpetuum viget abique periculo totalis amissionis, nisi illo factis de raro contingentia cassatis petitionis fundi censiti, unde propterā lucrum quod hujusmodi societate obtinetur, foris principalis potius speciem ac naturam habet. Ad instar fructuum census vitalitatem, seu officiorum, & locorum montium vocabulium, in quibus id quod singulis annis sub nuncupatione fructuum pro nostro communis usu loquendi exigitur sit potius pars foris, quæ ita diminuta cum alia luci, & danni hinc inde percipitur, ut habeatur in proprie locorum Montium vocabulum sub tit. de Regal. 4.3.

Hinc proinde nullatenus intraret videtur rationes anatocismi, cum verè non agatur de usuris, neque de accessionibus. Unde quemadmodum ex fructibus perceptis ab officiis, vel locis montium vocabulibus, nulla adeat prohibitory alium contractum celebrandi, sic à pari. In idem quoque conferentibus iis, quæ habemus de interfluis cambiorum passi convertendis in recambium ac augmentum foris principalis, ex eadem ratione, quod in effectu dici non possunt fructus, vel accessiones, sed debitum stanis de per se, nam alias fieri non possent recambia, in quibus complicantur cum forte etiam cambia decurta, quia in effectu non sunt fructus, vel usurae, sed pars foris principalis, ut in sua materia sub tit. de cambiis. Occasio tamen adhuc non præbuit id formiter in foro disputare, ut ita maturius veritas, ex aliorum etiam iudicio inquiri potuerit.

ROMANA SOCIETATIS

OFFICI RENOVATÆ

PRO JOANNE MATTHÆO OLIGNANO

CUM SEBASTIANO PASQUETTO.

*Causa disputatus coram A. C. & resolutus.
pro Oligano.*

An & quando post dissolaram societatem officii per mortem, vel disdictam, adhuc debeantur fructus ei, qui dedit pecuniam ad societatem; Et aliquis de tacita renovatione cum hæreda; Et an exceptio fructuum malæ lò lutorum impedit processum executivum pro solutione foris principalis.

S U M M A R I U M .

1. *Facti series.*

2. *Fructus usurarii extenuant fortem in ipso jure.*

3. *Quando exceptio fructuum usurariorum, & indebito-
rum retardat processum executivum.*

4. *Indebitum usurariorum non presumitur ac exigit proba-
tionem concludentem & perfectam.*

5. *Datur distinctio specierum sub quibus societas diversimi-*

de contrahi solet, ut uno casu dissoluta societas per mortem non debentur fructus, & alterius.

6. *Quare societas qua verè contrahentur cum ipsis officiis, feri solcant super ipsorum officialium vita peri-
culo.*

7. *Renovatio societatis etiam presumptivæ, & adminicula-
tivæ probari posset.*

D - I S C . XL

I Niisi Sebastianus Pasquetus Notarius A. C. societatem suam per eius officio cum Carolo de Vecchis in summa feitorum 1600. in forte, conventionis fructibus ad rationem 12. procentario, cumque Vecchius societatem cestisset Jo. Andreæ Oligano, hic de anno 1639, eam renovavit sub periculo vita eiusdem Sebastiani, ut frequentius est consuetudo, ex ratione de qua infra. Defuncto autem Jo. Andreæ de anno 1646. scripto herede Jo. Matthæo ex fratre nepote, hic in vim verbalis conventionis, continuavit in exactione fructuum usque ad annum 1656. ex quo tempore Sebastianus, nedium ultiorum fructuum solutionem denegavit, sed pretendere cepit se liberatus esse ab debito foris principali extenuante cum fructibus per decennium indebitæ exactis post dilatatan foricerat per mortem Jo. Matthæi, cum fructus non debeantur dissoluta societate, quando cestaret periculum. quod unicè salvab ab usita hujusmodi fructuum percepcionem. Cumque per plures annos ducassem quidem benevolus concordie tractatus absque effectu. Hinc Jo. Matthæo cum processu executivo competente in vim obligationis camerale, suspensus fructus postea decurrit; Sebastianum pulsavit coram A. C. pro restituitione foris.

Et assumpta desuper disputacione super dicta exceptione extenuacionis cum dictis fructibus, qui per reum conventionis prætendebantur indebiti, & usurarii juxta opinionem, quam sequitur Rota, & Curia Romana ipso jure in fortem impunitis eamque extenuantibus, rejecit opinionem voluntum illos esse via ordinaria repetendos cum actione repetitionis indebiti juxta firmata in Romana cambiis coram Biccio dec. 69, p. 9. rec. sapientia canonizata, cum circumferatur in ista conclusione tangam magistralis, ut plures sub tit. de cambiis, & sub altero de usuris.

Cum sententia etiam veritatis, pro Jo. Matthæo actore scribens, dicebam irrelevantis esse hanc exceptionem ad dicti executivi processus retardationem non aptam, quoniam ut non semel in proximè allegatis materiis decambis, & de usurris deducuntur, vera & recepta diffinatio est tradita per Rotam in Romana pecunaria 18. Junii 1646. & 7. Iunii 1647. coram Corrado utrobique in fine, quantum posterior implexa est, dec. 74. part. 10. recent. & cum qua regulatiter procedit Signatura. Quod aut agitur de processu executivo pro ipsis fructibus, super quibus cada quæstio, an sine debiti, & licet, necne, & tunc quia turbiditas esse dicitur in ipso credito, quod perit, quories dubitata aliquam habet probabilitatem, processus executivus impeditus etiam per judicem primam instantie, & querens per illum relaxetur mandatum, soler Signatura adversus illud referibile est apellacione cum clausula translativa, quia turbiditas est in actione.

Ait agitur de petenda forte principali, cujus debitum per publicum instrumentum, vel alijs probantem scripturam cum obligatione camerale, vel allo pacto executivo est certum & liquidum, debitor vero opponit de illius extinctione cum fructibus in ejus causam solutis, quos dicit indebitos & usurarios, & tunc si indebitus est certus, & clarum, ita ut qualitas usuraria sit incontroversibilis nullam admittent executionem, & exceptio suffragatur, stante quod Curia sequitur dictam opinionem super impunitatione ipso jure. Si vero est retardata debitum, foris.

Plures rationes id suadent. Primò quia si exceptio solutionis, que per debitorum allegatur, facta directa & in causam ipsius foris, quoties non est bene, & incontinenti probata, sed est turbida, & altioris indaginæ non retardat executionem obligacionis camerale, multo minus retardat debitorum indicatio, & quæ in aliam causam ab ipsorum debitorum affecta facta. Et secundò quia cum nemo presumatur jacere suum, solutiones voluntarie factæ in causam fructuum presumuntur licet, & debite, cum indebitum voluntarium non presumatur, ut bene ratiocinatur Rota locis citatis. Et tertio, quia nonnullæ dicuntur exceptio concludenter probata illa, quæ habet contraria possibiliterum, quod potissimum procedit in materia indubiti